

Wilhelm Peterson-Berger
Sällskapet
1950-2009

© Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet
Redaktionskommitté: Bengt Enflo, Ing-Marie Södergren, Olle Söderlund
Tryck: Täbykopia AB, Täby 2010

WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPET 1950-2009

FÖRORD	4
WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS ORDFÖRANDE	4
WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS HEDERSLEDAMÖTER	4
ARVET FRÅN PETERSON-BERGER av Göran Atterfors	5
WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS VERKSAMHET FRAM TILL ÅR 1980 av Arne Aulin	10
WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS VERKSAMHET 1980- 1999 av Birger Källén	25
WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS VERKSAMHET 2000-2009 av Bengt Olof Engström	37

FÖRORD

Wilhelm Peterson-Berger Sällskapets födelsedatum är onsdagen den 22 februari 1950, sju år efter tonsättarens död. År 2010 firas ett dubbelt jubileum: Sällskapets 60-årsjubileum och 100-årsminnet av *Arnljots* uruppförande onsdagen den 13 april 1910 på Kungl. Teatern. Det dubbla jubileet gav styrelsen anledning att se över frågan om Sällskapets historik. Dess första 30 år 1950-1980 fanns dokumenterade i en historik av Arne Aulin, som var ordförande 1967-1982. För tiden 1980-2000 fanns en historik av Birger Källén, ordförande 1993-1998. Till Sällskapets 50-årsjubileum år 2000 utarbetade Göran Atterfors en kortfattad historik, tryckt som ett 8-sidigt häfte i A5-format, som bygger på Aulins och Källéns historiker. Dessa två historiker fanns tillgängliga endast i maskinutskrifter, som var olämpliga att mångfaldiga i befintligt skick.

Vid Wilhelm Peterson-Berger Sällskapets styrelsesammanträde den 25 september 2008 uppdrogs åt en arbetsgrupp bestående av ordföranden Bengt Enflo, sekreteraren Olle Söderlund och styrelsesuppleantan Ing-Marie Södergren att med användning av de tre ovan nämnda historikerna samt en historik för tiden 2000-2009, som Sällskapets ordförande 1998-2006 Bengt Olof Engström åtagit sig att utarbeta, svara för material till en historik färdig till årsmötet 2010. Arbetsgruppen, senare utökad med kassören Ulf Palmqvist, har gått igenom Göran Atterfors' historik och korrigerat sak- och skrivfel samt svarat för digitala utskrifter av de tre första historikerna. Dessa har kompletterats med bildmaterial men i övrigt övertagits i princip oförändrade, även med vissa nu inaktuella uppgifter. Alla fyra historikerna har fått en så långt möjligt enhetlig typografi. I benämningar på verk etc. har vi följt Henrik Karlssons artikel "Systematisk verkförteckning" i antologin "Wilhelm Peterson-Berger - en vägvisare" (Gidlunds 2006).

Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet uttrycker sin tacksamhet över författarnas arbete. Sällskapets dåvarande ordförande Bengt Olof Engström skriver i förordet till Göran Atterfors' historik: "Vi önskar att denna skrift skall öka kunskapen om Sällskapets verksamhet och samtidigt visa på vilka initiativ ett sällskap av denna typ kan ta och vilka projekt det kan genomföra för att lyfta fram och levandegöra en framstående konstnärlig personlighet."

Stockholm januari 2010

Bengt Enflo
Ordförande

WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS ORDFÖRANDE

Följande personer har varit ordförande i Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet under de gångna 60 åren:

Hjalmar Nordfelt 1950-1959, Olof Behm 1959-1960, Nils Viklund 1960-1966, Olof Behm 1966-1967, Arne Aulin 1967-1982, Lennart Hedwall 1982-1991, Hans-Erik Rudin 1991-1993, Birger Källén 1993-1998, Bengt Olof Engström 1998-2006, Bengt Enflo 2006-.

WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS HEDERSLEDAMÖTER

Till hedersledamöter har Sällskapets styrelse kallat professor Stig Ribbing (1994), docent Lennart Hedwall (1996), hovsångerskan Birgit Nilsson (1997), professor Eric Ericson (1997), musikdirektör Birger Källén (1998), dirigent Michail Jurowski (2003), Sommarhagens föreståndare Birgitta Sundgren (2004), konserthuschefen fil. dr Bengt Olof Engström (2006) och kulturchefen Anders Håkansta (2007).

ARVET FRÅN PETERSON-BERGER

Kortfattad historik över Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet 1950-2000
av Göran Atterfors

Sällskapet kommer till och får sin form

Vid Peterson-Bergers bortgång den 3 december 1942 förelåg inte något skriftligt testamente. Frågan hur man skulle förfara med tonsättarens kvarlåtenskap löstes genom att ett testamente i laga former upprättades i efterhand, ett något ovanligt förfarande, men så fick det bli. Sedan 1936 fanns en stiftelse med ansvar för de s.k. Frösöspelen, där Peterson-Bergers egen talversion av *Arnlfjot* med musikinslag uppfördes om somrarna. Frösöstiftelsen fick nu ökade uppgifter. Främst gällde det att bevara Sommarhagen, tonsättarens bostad, och att förvalta inkomsterna från STIM. Manuskripten till musikverken skulle deponeras hos Musikaliska akademiens bibliotek. Benämningen Frösöstiftelsen ändrades till Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen med säte i Östersund.

Stadgarna för Stiftelsen drog upp riktlinjerna för en verksamhet, som syftade till att sprida och vidmakthålla kännedom om tonsättarens musikaliska och litterära verk. Till detta behövdes ett forum med en mer central placering i landets musikliv. Så tillskapades Stockholmsnämnden (1944), närmast tänkt som ett rådgivande organ till Stiftelsen men med befogenhet att ta egna initiativ. Till ordförande valdes radiochefen Yngve Hugo. Det var ett strategiskt val. Det nya mediet skulle snart bidra till att Peterson-Berger blev en av de mest spelade tonsättarna i sin generation. Stycken ur *Frösöblomster* fyllde inte sällan ut pauser i utsändningarna eller utnyttjades som stämningsskapande bakgrund i därtill lämpade program. Ekonomiskt blev Stockholmsnämnden beroende av Stiftelsen, som också utsåg nya medlemmar.

År 1950 var det dags för en organisationsförändring. Man behövde bredda underlaget för medlemsrekryteringen. Av Stockholmsnämnden blev Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet med egen styrelse och egna stadgar. Stiftelsen skulle utse en egen representant i styrelsen och fortfarande ansvara för det ekonomiska.

Med utgången av 1992 upphörde upphovsmannarätten till Peterson-Bergers verk. Stiftelsen kunde inte längre räkna med inkomster från STIM och Sällskapet fick lov att stå på egna ben ekonomiskt. Det blev nödvändigt att införa medlemsavgift. Medlemskap förutsatte inte längre inval; var och en som var intresserad av Peterson-Berger kunde anmäla sig som medlem. Vissa andra stadgeändringar blev också nödvändiga. Efter godkännande vid två årsmöten trädde de nya stadgarna i kraft 1994.

Så blev Sverige medlem i EU. Efter krav från denna organisation på allmän samordning av upphovsrätten förlängdes nu denna från 50 till 70 år efter upphovsmannens död. Därför kunde efter flera förhandlingsomgångar pengar från STIM åter börja flyta in till Peterson-Berger Stiftelsen. Därmed kan medel för särskilda ändamål även i fortsättningen ställas till Sällskapets förfogande, åtminstone fram till år 2012.

Att vårda tonsättarens minne

Ett stipendium, Wilhelm Peterson-Bergers Minne, för fullföljande av konstnärliga eller vetenskapliga arbetsuppgifter instiftades 1975. Stipendiet har utdelats i princip en gång årligen fram till 1992. Beloppet har uppgått till högst 15000 kronor. Sällskapets styrelse har varje år angivit vilket område som skall tillgodoses.

Stipendiet utdelades i samband med Sällskapets årsmöte, vid några tillfällen av H. M. Konungen. Efter 1990 har inget sådant stipendium kunnat utdelas. I stället har mindre stipendier varje år utdelats till artister eller andra personer, som på olika sätt levandegjort Peterson-Bergers verk.

När Peterson-Berger hade gått ur tiden gällde det för Stiftelsen – och sedermera även Sällskapet – att leva upp till kravet på att vidmakthålla minnet av tonsättaren och hans verk och att för framtiden slå fast hans betydelse för svenskt kulturliv. Invid Sommarhagen restes den 14 juli 1945 en porträttbyst av Peterson-Berger. Samma dag restes också en gravsten med en porträttrelief på hans grav vid Frösö kyrka. Båda minnesmärkena avtäcktes av kronprinsen sedermera kung Gustaf VI Adolf. År 1972, trettio år efter Peterson-Bergers död, invigdes ytterligare ett minnesmärke, denna gång i tonsättarens födelsebygd Ullånger. Här högridstalade Arne Aulin, Sällskapets dåvarande ordförande.

I början av år 2000 togs i Jämtland initiativ till att grunda ett Wilhelm Peterson-Berger Institut med bas på Birka folkhögskola i Östersund. Stiftare var Jämtlands läns landsting (som är huvudman för folkhögskolan), Peterson-Berger Stiftelsen, Peterson-Berger Sällskapet och Teaterföreningen Arnljot. Institutet skall vara ett sammanhållande och initierande forum för forskning, utbildning, utgivning, information m.m. om Wilhelm Peterson-Berger.

Peterson-Berger – författaren

Wilhelm Peterson-Berger deltog i sin samtids kulturdebatt med böcker, essäer, artiklar och översättningar. Mest känd, för att inte säga ryktbar, blev han som musikkritiker i Dagens Nyheter. Hans polemiska talang förledde honom där emellanåt till övertramp, som kunde bli påfrestande för dem som råkade ut för hans ogillande. Själv såg han sitt uppdrag som något av ett kall; det gällde att hålla konstens fana högt. Han var inte ensam i sin skoningslösa framtoning. En flyktig genomgång av musikkritiken i några av de ledande tidningarna på kontinenten kan få läsaren att häpna över vad man där kunde tillåta sig.

Det kan tänkas att Peterson-Bergers musikkritik bidragit till att skapa aversion mot hans övriga författarskap. Det är i så fall skada, eftersom han var en skicklig stilist. Hans kåserier i Svenska Turistföreningens årsskrift uppvisar språklig friskhet och hans inlägg i tidens debatter är fortfarande läsvärda även för den som inte delar hans åsikter.

Wilhelm Peterson-Berger var en flitig brevskrivare med kontakter inom många ämnesområden både hemma och utomlands. År 1944 påbörjades en insamling av hans brev. Den gav ett så omfattande gensvar, att Sällskapets styrelse 1970 bad Greta Sandström att ordna samlingen. Den förvaras nu i Statens musiksamlingar (f.d. Musikaliska akademiens bibliotek). Breven är till stor nytta för både litteratur- och musikforskningen.

Att Peterson-Bergers författande både till kvalitet och omfång anses betydande kan man utläsa av att Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet som det enda sällskapet kring en svensk tonsättare genom Lennart Hedwalls försorg blivit medlem i De litterära sällskapens samarbetsnämnd (DELS), en paraplyorganisation för landets erkända litterära sällskap. Peterson-Berger Sällskapet har presenterat sig med information om Peterson-Berger och om sin egen verksamhet i DELS' gemensamma monter vid bok- och biblioteksmässorna i Göteborg 1999 och 2000.

Musikalierna

Peterson-Berger deponerade sina musikalien i Musikaliska akademiens bibliotek. Det förde med sig, att det mesta fanns enbart i form av hans egna partitur. Försök att, med hjälp av

STIM, mångfaldiga en del av dem misslyckades. Däremot släppte AMS till medel så att biblioteket kunde hjälpa till med kopiering. Under 1945-47 gjordes omfattande insatser. Partituren till första symfonin *Baneret*, tredje symfonin *Same-Åtnam*, violinkonserten, violinromansen och andra verk kopierades. Vidare mikrofilmades partituren till symfonierna *Holmia* och *Solitude* samt till operorna *Domedagsprofeterna* och *Adils och Elisiv*. Dessa mikrofilmer finns hos Peterson-Berger Stiftelsen. En förteckning över orkesterverk, körverk och solosånger med orkester, alla till låns utan kostnad från Musikaliska akademiens bibliotek, utsändes till landets orkesterföreningar. I början av år 2000 färdigställdes en omfattande förteckning över inspelningar på CD av Peterson-Bergers verk. Den kommer att ges ut i tryck.

Jubileer

Peterson-Berger Sällskapet har känt det angeläget att vart tionde år, relaterat till tonsättarens födelse- eller dödsår, hålla ett jubileumsfirande. De ansvariga för musikutbudet i landet har kontaktats och Sällskapet självt har initierat olika aktiviteter. Det skulle föra för långt att redovisa alla jubileumsinitiativ, men det speglar variationerna av klimatet på musikfronten att granska några av Sällskapets propåer.

Inför tioårsminnet 1952 av Peterson-Bergers bortgång gjordes en hemställan till Kungl. Teaterns ledning om en nyuppsättning av *Domedagsprofeterna*. Den avlogs. Konsertföreningen höll konsert med Koral och fuga ur operan och Sveriges Radio ombesörjde ett framförande av andra violinsonaten. Sällskapet arrangerade en konsert i Grünwaldsalen med Stiftelsen som ekonomisk garant. Violinsonaten i G-dur och flera av de populära sångerna framfördes. Ingrid Eksell, Bernhard Sönnnerstedt, Leo Berlin och Tore Wiberg medverkade. Konserten fick ett positivt bemötande i pressen.

Hundraårsminnet 1967 av tonsättarens födelse föranledde en rejäl satsning av Sällskapet. I vanlig ordning kontaktades Kungl. Teatern, Konsertföreningen och Sveriges Radio. Musiklärare i det allmänna skolväsendet och i kommunala musikskolor uppvaktades med förslag till lämpliga stycken att framföra. Musikförlag och grammfonbolag engagerades liksom tidskriftsredaktioner. På själva jubileumsdagen den 27 februari gav Kungl. Teatern en festföreställning, där huvudnumret var hela andra akten av *Arnlfjot*. Festkonserten sändes i sin helhet i radio.

Radio och TV svarade under jubileumsåret för inalles 16 sändningar med musik av Peterson-Berger. Flera sångartister hade egna konserter, som sändes i radio. Vid ett tillfälle sjöng Björn Forsell några av Nietzsche-sångerna. *Same-Åtnam* jämte romanser blev Konsertföreningens bidrag.

Under år 1992 blev det aktuellt att påminna om att 50 år förflytit sedan Peterson-Bergers bortgång. Sveriges Radios Symfoniorkester anordnade en konsert, till vilken Sällskapets medlemmar hade tillträde med reducerat biljettpris. På programmet stod urversionen av *Same-Åtnam* jämte violinromansen och *Gullebarns vagsånger*. Operans dåvarande musikchef Siegfried Köhler hade åtagit sig att leda framförandena. Av många skäl var detta en fördel. För Siegfried Köhler var Peterson-Bergers tredje symfoni en ny upptäckt. Han fick därmed möjligheten att opåverkad av gammal kritik bilda sig en egen uppfattning om verket. I violinromansen var Mats Zetterqvist solist och sångerna sjöngs av Anne Sofie von Otter. Det blev en väl genomarbetad konsert, som spelades in på CD.

I anslutning till 50-årsjubileet genomfördes med stöd av Stiftelsen en Peterson-Berger-tävling inom "grenarna" sång, piano och violin. I juryn ingick Esther Bodin, Margareta Dellefors, Sven Karpe, Birger Källén, Arthur Nestler och Hans-Erik Rudin. I sång vann Karl-Magnus Fredriksson första pris och Anders Larsson andra pris. Lena Johnson vann

första pris och Veronika Petermann andra pris i piano. Första pris i violin delades mellan Andreas Andersson och Jonas Lindgård. Den sammanlagda prissumman var 54 000 kronor.

Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet har idogt verkat för sceniska framföranden av operorna i deras helhet, tonsättarens skötebarn. Än så länge, tyvärr, utan större framgångar. År 1973 lyckades det dock för Sällskapet att, i samarbete med EMI, STIM, Konsertföreningen och Stiftelsen, få till stånd två framföranden av ett tvärsnitt ur *Arnljot*. Därvid användes den ursprungliga versionen av verket, inte Stig Rybrants bearbetning. Ett av framförandena sändes i radio och spelades in på LP-skiva. År 1960 firade Kungl. Teatern 50-årsminnet av *Arnljot:s* uruppförande. Sixten Ehrling dirigerade Stig Rybrants reviderade version. År 1986 gavs den bandade föreställningen ut på tre LP-skivor.

I samband med att Sällskapet firade sitt eget 30-årsjubileum i Musikaliska akademien uppfördes konsertant hela tredje akten av operan *Ran*. Det bandades och sändes senare i radio med Margareta Dellefors som producent. Hon producerade även den radioinspelning, som gjordes 1984 av hela *Domedagsprofeterna* med Ulf Söderblom som dirigent. Flera av landets bästa sångare medverkade liksom medlemmar ur uppsalakörerna OD och Allmänna sången.

Det kan i sammanhanget vara intressant att jämföra med hur man i grannlandet Danmark handskas med musikdramatiska verk, som kommit att räknas som en del av kulturarvet. Både Aemilius Kunzens *Holger Danske* och Peter Heises *Drot og Marsk*, vilka inte torde tillhöra den stora musikdramatiken, är uppskattade och spelas regelbundet på Det Kongl. Teater i Köpenhamn eller på Den Jyska Opera i Aarhus. De finns också utgivna i nya CD-inspelningar.

I samband med Sällskapets 50-årsjubileum öppnas i december 2000 på Sällskapets initiativ en utställning om Wilhelm Peterson-Berger på Musikmuseet i Stockholm. För denna utställning svarar Katarina Hamilton från Sällskapet tillsammans med museichefen Stefan Bohman.

Peterson-Berger i utlandet

Ute i Europa finns ett tilltagande intresse för nordisk musik. Härom året hade fransk radio några program kring Wilhelm Stenhammar. Innsbruck Stadttheater har nyligen uppfört den danske särlingen Rued Langgaards omdiskuterade opera *Antichrist* och fått den utgiven på cd. Nyare finländsk musikdramatik hörs inte bara i Europa. Nu har dirigenten Michail Jurowski tagit itu med inspelningar av Peterson-Bergers orkesterverk. Det sker med Rundfunk Sinfonieorkester i Saarbrücken och Norrköpings Symfoniorkester.

I USA finns sedan 1982 "The Wilhelm Peterson-Berger Society, American Branch", således en amerikansk sektion av Sällskapet. Initiativtagare var författaren Jesse F. Knight, bosatt i Santa Clara, Kalifornien. Han började utarbeta en diskografi för USA med inspelningar av Peterson-Bergers musik och fick till stånd framföranden vid olika radiostationer. Därtill sände han periodvis ut "Notes from the Society" till medlemmarna. En medlem i Atlanta, Georgine Pindars, har översatt Arne Aulins "Tonsättaren i Sommarhagen" till engelska och distribuerat översättningen till medlemmarna. Under en resa i USA 1989 sammanträffade Birger Källén med Knight, som senare efterträtts av E. Thomas Strom och Arthur Hall, båda i Dallas, Texas. De fortsätter Knights verksamhet med "Newsletters" till radiostationer och musiktidkrifter. Sällskapet och Stiftelsen förser den amerikanska sektionen med material från Sverige.

Medlemskontakt

Till styrelsens för Peterson-Berger Sällskapet uppgifter hör naturligtvis att hålla kontinuerlig kontakt med medlemmarna. Det sker främst vid de två sammankomster, som årligen anordnas. Ofta har dessa möten förlagts till "Sällskapets" lokaler på Arsenalsgatan i Stockholm, men även andra lokaler har kommit i fråga. Eftersom det regelmässigt ingår konserter i någon form vid mötena, är man beroende av att det finns tillgång till instrument, främst en god flygel. Att romanserna dominerar vid dessa tillfällen är väl inte att förvåna sig över, men även andra framträdanden kan förekomma. Ett flertal välkända artister har medverkat, men även studerande inom olika musikutbildningar har sjungit och spelat vid Sällskapets möten. Som nämnts har Sällskapet då och då ordnat egna offentliga konserter.

Nyligen har medlemskontakten intensifierats genom införandet av interna "nyhetsbrev" till medlemmarna från styrelsen.

Sällskapet initierade utgivningen av Peterson-Bergers violinsonat i a-moll. Tack vare stöd från Abr. Lundquists förlag och med hjälp av cellisten Ola Karlssons utskrift efter tonsättarens originalmanuskript blev projektet möjligt att genomföra. Sonaten föreligger dessutom i en av Ola Karlsson gjord bearbetning för violoncell. Förordet har skrivits av Lennart Hedwall, som tillsammans med Ola Karlsson står för revisionsarbetet. Versionen för violin och piano framfördes vid Sällskapets årsmöte 1995.

Även andra inslag än musik kan förekomma vid sammankomsterna. Så t. ex. inbjöds 1993 förste bibliotekarien vid Statens musiksamlingar Anna-Lena Holm att berätta om det i musikbiblioteket befintliga Wilhelm Peterson-Bergermaterialiet.

Vid ett par tillfällen har samverkan med Karlfeldt-samfundet ägt rum. När Samfundets årsmöte 1990 var förlagt till Östersund, hade Lennart Hedwall inbjudits att hålla ett föredrag med rubriken "En kompositörs tolkning", som avsåg att belysa de problem, som kan uppstå för den som vill försöka sig på att till en given dikt foga musikaliska strukturer. Samarbetet mellan Karlfeldt och Peterson-Berger fungerade inte alltid utan motsättningar. Var och en hävdade sitt revir. Föredraget finns återgivet i Karlfeldt-samfundets årsbok 1992.

I juni 1991 anordnades en resa till Dalarna med 32 av Sällskapets medlemmar. Den leddes av Karlfeldtsamfundets dåvarande ordförande professor Karl-Ivar Hildeman och hade mottot "På Karlfeldts vägar". Med sina eminenta kunskaper om Karlfeldts diktning visade Hildeman hur avgörande de olika miljöerna under skaldens uppväxt präglade honom och förblev grundförutsättningar för hela hans diktarverksamhet. Initiativtagare till resan var Göran Atterfors.

Bussresor till Östersund och Frösön har anordnats. I juli 1976 besöktes Sommarhagen. Talversionen av *Arnljot* framfördes då åter med levande musik, för första gången sedan Peterson-Bergers bortgång. Tio år senare, 1986, ledde Harry Brynielsson och Birger Källén ytterligare en resa till Jämtland. Dess första mål var Sven Karpes violinkurs i Kall. Föreställningen av *Arnljot* drabbades den gången av dåligt väder. En givande utflykt till Hackås medeltidskyrka företogs under ledning av Anders Håkansta. Birger Källén ledde 1996 en av Sällskapet arrangerad resa till Östersund och Birka folkhögskola. Där pågick de båda kurserna "Romanser i sommarnatten" och "Violinkursen Wilhelm" 4-7 juli.

Det har väckts förslag om att kombinera en resa till Östersund med ett besök vid Olav-festspelen i Trondheim. Det kunde ju förenas med en utflykt till Stiklastad, där *Arnljot* stupade i slaget tillsammans med Olav Haraldsson.

För att ge medlemmarna och allmänheten så god och så aktuell information som möjligt om Wilhelm Peterson-Berger och om Peterson-Berger Sällskapet har Sällskapet öppnat en egen hemsida på Internet.

WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS VERKSAMHET FRAM TILL ÅR 1980

Historik av Arne Aulin

P.-B:s testamente

Vid P.-B:s bortgång den 3 december 1942 förelåg inte något skriftligt testamente, utan den avlidne hade kort före sin död inför två ojäviga vittnen förordnat hur man skulle förfara med hans kvarlåtenskap. Detta förordnande fastställdes av rätten i februari 1943 såsom ett i laga former upprättat testamente, innebärande bl. a. att manuskripten till P.-B:s musikaliska verk skulle deponeras hos Kungl. Musikaliska Akademien, medan huvudparten av all övrig egendom, fast och lös, innefattande Sommarhagen ävensom författarrätten till såväl musikaliska som litterära verk, skulle tillfalla den sedan 1936 existerande, av P.-B. själv sanktionerade, Stiftelsen för Frösöspelen (Frösöstiftelsen).

Stockholmsnämnden. Sällskapets föregångare 1944-49

Frösöstiftelsen, som 1945 i samband med vissa stadgeändringar antog namnet Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen, fick i och med P.-B:s död nya maktpåliggande uppgifter, framför allt förvaltningen av fastigheten Sommarhagen och intäkterna från STIM samt vården av P.-B:s andliga kvarlåtenskap. Då Stiftelsen hävdade att sistnämnda fråga ej vore en angelägenhet enbart för Jämtland utan för hela vårt land, ansåg den sig behöva ett stöd med säte i Stockholm och beslöt att bilda Frösöstiftelsens rådgivande nämnd, senare kallad Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsens Stockholmsnämnd.

Den rådgivande nämndens sammansättning

Den 27 januari 1944 hölls konstituerande sammanträde med Frösöstiftelsens rådgivande nämnd, varvid radiochefen Yngve Hugo valdes till ordförande, bibliotekarie Gösta Morin till sekreterare och direktör Sten Beite till skattmästare. Bland nämndens övriga ledamöter märktes revisionssekreterare sedermera lagman Hjalmar Nordfelt, från 1947 mångårig ordförande i Stockholmsnämnden resp. Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet, pianisten Yngve Flyckt, skriftställare Gustaf Näsström och musikdirektör Gottfrid Berg, vidare STIM-direktören Eric Westberg, fil. lic. Folke Törnblom, f. d. stationsinspektör Karl Tirén, operasångare Augustin Kock, redaktör Curt Berg och borgmästare Iwan Wikström, Östersund.

Arbetsutskottet

Till ledamöter i arbetsutskottet (AU) förutom nämndens sekreterare och skattmästare, vilka enligt arbetsordningen var självskrivna medlemmar av AU, valdes professor Ernst Arbman, dr Telemak Fredbärj, musikdirektör Gustaf Wiebe, rektor Walter Holmstedt och advokat Olof Behm.

Avtäckning av porträttbysten i Sommarhagen och gravvården vid Frösö kyrka

Veckohelgen 14-15 juli 1945 var en stor händelse för Stiftelsen och dess rådgivande nämnd. På lördagens förmiddag förrättade H. K. H. Kronprinsen (Gustaf VI Adolf) ute i Sommarhagen avtäckning av konstnären Olof Ahlbergs porträttbyst av P.-B. i brons, bekostad av insamlade medel. Därefter intog kronprinsen lunch tillsammans med P.-B:s anhöriga och representanter för Frösöstiftelsen. Senare på dagen samlades man vid Frösö kyrka för att avtäckta den minnesvård, som Sveriges sångare rest på graven. I högtidligheten deltog sångare från hela Jämtland och ett antal representanter för övriga norrländska sångarförbund, i allt 300, under ledning av kantor Arvid Hernth. Sedan sångarna sjungit *Himlars*

rymd bjöd kronprinsen täckelset falla från den ävenledes av Olof Ahlberg utförda minnesstenen i grå granit med tonsättarens bild i relief. I några kärnfulla ord hyllade han kompositören, som inte var född i Jämtland men dock blivit en sinnebild av sin självvalda hembygd. Efter att kören sjungit *Stemning* följde kransnedläggning.

Stockholmsnämnden besöker Sommarhagen och Frösöspelen

På söndagen gästades Sommarhagen av Stockholmsnämnden, och med tre landshövdingar och åtskilliga andra honoratiorens i spetsen bevilstades stiftelsen och nämnden en bejublad föreställning av *Arnljot* inför en 2000-hövdad publik. Mot kvällsdags samlades man till ett musikaliskt samkväm, där sång utfördes av Ella Pihl och Gösta Morin samt violin- och pianomusik av Ernst Arbman resp. kantor Gunnar Nises.

Broschyr om P.-B. och hans verk

Det bör nämnas att man med anledning av helgens festligheter färdigställt en broschyr om P.-B. och hans verk att utdelas till besökande i Sommarhagen, tryckt i 7000 ex. Bland medarbetarna i broschyren finner vi Sten Beite, Telemak Fredbärj och Gösta Rollin.

Sommarhagen öppnas för allmänheten

Många frågor pockade på sin lösning under de första åren av den rådgivande nämndens verksamhet. Somliga gick att lösa utan större tidsutdräkt, andra krävde årlånga överväganden, ja, en del kvarstår olösta än i dag. Att iordningställa Sommarhagen för turister och andra besökande vållade inga större bekymmer, då det i stort sett endast gällde att öppna portarna för allmänheten och visa hur den riksbekante tonsättaren bott. Meningen var att P.-B:s arbetsrum skulle lämnas intakt, medan musikhallen skulle återställas i sitt ursprungliga skick. Matsalen, som sällan eller aldrig använts för sitt ändamål, eftersom hallen i allmänhet fått tjäna som matsal, skulle inredas till bibliotek och studierum, och de två gästrummen samt P.-B:s sovrum på övervåningen skulle användas som gästrum för hans efterlevande anhöriga ävensom för kursledare och inbjudna gäster. Besökande turister skulle endast få tillträde till musikhallen samt få bese men ej gå in i P.-B:s arbetsrum. I praktiken blev det likväldigt så att allmänheten bereddades tillträde till hela huset. Den tilltänkta kurs- och konsertverksamheten i Sommarhagen stannade på papperet, och en 1944 planerad "logementsbetonad bostadsbyggnad" för deltagare i kurser och möten har av flera orsaker, bl. a. av kostnadsskäl, aldrig kommit att uppföras.

Upprop angående brevinsamling

För att förhoppningsvis utöka och komplettera P.-B:s efterlämnade brevinsamling, som deponerats i Musikaliska akademiens bibliotek, lät AU trycka och distribuera ett uppprop, vari innehavare av brev från eller till P.-B. uppmanades att insända dessa antingen i original eller bestyrkta avskrifter. I uppropet talas om "att P.-B. var en flitig brevskrivare både i ungdomsåren, under de första utlandsvistelserna och senare". Det är känt, att hans brev i regel icke handlade om banala eller likgiltiga ting utan om väsentliga, mänskliga och kulturella frågor. Det är på grund härav givet att dessa brev i den mån de är bevarade äger värde icke blott ur självbiografisk utan även ur kulturell synpunkt. Det är antagligt att breven skall visa sig vara som självbiografiska dokument till och med mera värdefulla för framtida forskning än de för offentligheten avsedda anteckningarna och resebrev. Och eftersom P.-B. under en del av sitt liv stod i förbindelse med många av sin samtids mest betydande kulturpersonligheter är det skäl att antaga att breven från denna tid av hans levnad innehåller ett värdefullt kulturhistoriskt material. Detta insamlingsarbete skulle visa sig bli både längre och mödosammare än man från början tänkt sig, men tack vare Telemak Fredbärjs aldrig slappnande intresse och vaksamhet gav det på lång sikt ett storartat resultat, som vi får anledning att återkomma till (1970).

Kopiering av partitur i autograf m.m.

Ett försök att genom STIM:s förmedling åstadkomma mångfaldigande av en del av P.-B:s partitur gav negativt resultat, sedan sakkunnigutlåtande inhämtats från Kurt Atterberg. I stället lyckades man hos AMS utverka anslag till Musikaliska akademiens bibliotek för kopiering av partitur m. m. Härigenom blev det möjligt att under åren 1945-47 i bibliotekets regi kopiera bl. a. partituren till symfonierna *Baneret* och *Same-Årnam*, den senare med reducerad orkesterbesättning, violinkonserten, violinromansen, *Aubade ur Domedagsprofeterna*, orkestersviten *Törnrossagan*, *Frösöblomster I*, *Gullebarns vagsånger* (med reducerad orkesterbesättning), *Älven till flickan*, *Skogsrået* och *Serenata*. Vidare blev det möjligt att efter befintliga orkesterstämmor sammanställa och utskryva partitur till orkestersviterna *Earina* och *I somras*, att kopiera den otryckta violinsonaten i a-moll och utskryva fullständiga klaverutdrag till *Adils och Elisiv* samt till *Domedagsprofeterna*. Dessutom ombesörjde bibliotekets bokbinderi bindning av 978 orkesterstämmor, 13 partitur, 8 körstämmor och 1 klaverutdrag. AU lät även mikrograferas ett antal partitur som inte på annat sätt kopierats, nämligen symfonierna *Baneret*, *Same-Årnam*, *Holmia* och *Solitudo*, de musikdramatiska verken *Domedagsprofeterna* (ursprunglig version) samt *Adils och Elisiv*, vidare *Operakantaten*, kantaten *Norrbottnen* etc. Mikrofilmerna översändes till Stiftelsen.

Tillvaratagandet av P.-B:s intressen i musiklivet

P.-B:s intressen i musiklivet, på konsert- och operarepertoaren, bevakades på olika sätt av Stockholmsnämnden, för det mesta genom skrivelser till resp. institutioner angående generalprogrammets ofta totala avsaknad av P.-B.-verk. En mer positiv och fruktbarande attityd innebar en av nämnden utarbetad tryckt förteckning, som sändes ut i Stiftelsens namn till landets orkesterföreningar och andra musiksammanslutningar. Förteckningen innehåller orkesterverk, solosånger till orkesterackompanjemang och körverk med orkesterbeledsagning, till vilka fullständigt material finns att kostnadsfritt låna från Musikaliska akademiens bibliotek. Förteckningen är fortfarande högaktuell.

Revision av Arnljot

Överdriven omtanke om publikgunsten och bristande förutseende beträffande eftervärldens krav på originaltrohet förledde Stockholmsnämnden att godkänna den av Ivan Oljelund och Stig Rybrant på Stiftelsens uppdrag 1949 fullbordade revideringen av operan *Arnljot*. Nämnden var fullt medveten om att den påtagit sig en ömtålig uppgift – det gällde dock ingrepp i P.-B:s och ett av Sveriges viktigaste musikdramatiska verk – och tveksamheten var stor in i det sista. Något av ödesstämningen avspeglas i ett par brev våren 1948 från Stiftelsens Iwan Wikström till Stockholmsnämndens Gösta Morin, där det heter:

“För egen del ser jag sympatiskt på en förkortning av *Arnljot*, som jag tidigare sagt Dig, men ställer mig ganska skeptisk till en bearbetning av musiken i övrigt. Sådant plägar väl ske i operakonsten, men knappast beträffande en så pass nyligen avliden kompositör. Jag ville alltså be Dig tillse, att om en bearbetning av något enstaka parti anses oundgängligen nödvändig, så må det stanna vid detta. P.-B. visste nog bättre än de flesta vad t. ex. träblåsarna betyder för vildmarksstämningen m. m. Motsvarande kan nog sägas om de övriga orkesterpartierna. Faran är väl den, att om R. får tämligen fria händer, så filar han på orkestreringen litet här och var och sedan vill han att det skall heta : ‘opera av P.-B., bearbetad av R.’. Och det kan det ju inte ens bli tal om!...”

Premiären på den reviderade *Arnljot* ägde rum den 20 februari 1949 och väckte tillbörlig uppmärksamhet med god publikanslutning och hundraprocentigt kritiker-uppbåd. Omdömet var påtagligt positivt men handlade mer om “förbättringarna” och krafterna

bakom dessa än om P.-B. och hans verk. Ingen tog väl på allvar den brasklapp som AU fogat både till förhandsreklamen och till programbladet: "Vi hoppas att den nye Arnljot skall falla publiken i smaken. Om inte så finns originalet att tillgå." (Arnljot i new look, ST 24/2 49). – Vid P.-B.-jubileet 1967, då operans andra akt framfördes vid en festföreställning på Kungl. Teatern, skedde en återgång till originalpartituret, och vid grammfoninspelningen av ett tvärsnitt ur *Arnljot* 1973 ansåg Sällskapet styrelse "att originalinstrumentationen självklart skulle användas". En statistisk tillbakablick ger vid handen att den gamle Arnljot gått över Kungl. Teaterns scen 66 gånger, medan den nye endast upplevt 16 fullständiga och två delframföranden. Framtiden är oviss för båda.

Förslag om P.-B.-staty i Stockholm

En fråga som då den väcktes tillmättes hög prioritet men som därefter helt föll i glömska var Augustin Kocks i entusiastiska ordalag vid Stockholmsnämndens konstituerande sammanträde livligt applåderade förslag om en P.-B.-staty "i Humle- eller Djurgårdarna eller på annan lämplig plats i vår underbara stad vid Mälaren". Kanhända är detta ett projekt som Sällskapet av i dag kunde söka förverkliga i en eller annan form. Någon P.-B.-staty i det fria finns ännu inte i Stockholm, och varken Operan eller Musikaliska akademien har något målat eller skulpterat porträtt av tonsättaren.

Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet 1950-59

Sällskapet bildas

Wilhelm Peterson-Berger Sällskapets egentliga födelsedatum är den 22 februari 1950, då Stockholmsnämnden vid årsmötet fattade slutgiltigt beslut om den länge förberedda namnändringen och det sålunda bildade Sällskapet antog sina stadgar. Omorganisationen innebar större självständighet i förhållande till Stiftelsen bl. a. genom stadgandet att nya medlemmar skall utses av Sällskapets styrelse, inte av Stiftelsen, vilket tidigare varit fallet. Även den maximering till c:a 20 medlemmar, som ursprungligen gällt för rådgivande nämnden, borttogs, en omständighet som gjort det möjligt att bredda verksamheten och öka kontakten med musiklivet såväl inom som utom landet. Vid årsskiftet 1980 hade medlemsantalet ökat till inemot 500, varav drygt hälften utövande musiker, sångare, dirigenter etc.

Styrelsen 1950-59

Det förutvarande arbetsutskottets uppgifter övertogs av Sällskapets styrelse, som väljs för ett år i sänder vid årsmötet före mars månads utgång. 1950 valdes Hjalmar Nordfelt, ordf., Olof Behm, v. ordf., Gösta Morin, sekr., Sten Beite, kassör, vidare Ernst Arbman, Telemak Fredbärj och Gustaf Wiebe. Till Stiftelsens representanter utsågs Iwan Wikström, Östersund, med Olof Behm som suppleant. Under den första tioårsperioden inträffade följande förändringar: 1956 ersattes Gustaf Wiebe med Gunnar Johansson, 1957 utsågs överläkaren Isak Lundholm, Östersund, till Stiftelsens representant, och 1959 valdes Olof Behm till ordförande efter Hjalmar Nordfelt, som avlidit. Ny styrelseledamot blev lagmannen Nils Viklund, v. ordf.

Riktlinjer för arbetet

Sällskapet och dess styrelse fortsatte verksamheten enligt av Stockholmsnämnden utstakade riktlinjer, som i de nya stadgarna fick denna utformning: Sällskapet, som har sitt säte i Stockholm, har till uppgift att i nära samarbete med Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen och med ekonomiskt stöd av denna ävensom medelst tillgångar, varöver Sällskapet eljest kan komma att förfoga, söka sprida och vidmakthålla kännedomen om Wilhelm Peterson-Bergers musikaliska och litterära verk.

Styrelsen förde såväl muntliga som i synnerhet skriftliga underhandlingar med olika musikinstitutioner beträffande framförandet av P.-B:s större verk, men läget synes ha varit kärvt. Trots upprepade, enträgna framställningar nödgades man år efter år konstatera "att P.-B:s större seriösa verk fortfarande saknas i konsertföreningarnas generalprogram." Ett hårt slag var att *Arnlot* fr.o.m. 1958 avfördes från Operans årliga spelplan.

Ljuspunkter i radio

Enligt Sveriges Radios redovisning var emellertid P.-B. 1950-59 en av landets mest spelade inhemska seriösa tonsättare, vilket styrelsen såg som "ett bevis för den ställning hans musik fortfarande intar i svenskt musikmedvetande". Med tillfredsställelse nämner styrelsen också att SR:s bandinspelning av *Same-Åtnam* framförts i Bryssel-radion den 27 februari 1954 och i Hessischer Rundfunk, Frankfurt a/M den 2 april s.å. Genom förmedling av dåvarande chefen för Svenska Institutet i Paris, Bertil Carlberg, framfördes den 25 april 1951 i fransk radio, Programme National, sångerna *Til Majdag*, *Intet är som väntanstider*, *Du ler* och *Månhymn vid Lambertsmässan* och i ett program från Lyon satserna II och III ur *Same-Åtnam* under dir. Corniods ledning. Berättigad uppmärksamhet i hemlandet väckte även Carlbergs i många stycken föredömliga monografi "Peterson-Berger" (Bonniers 1950 i serien Musikens mästare), den första och hittills enda utförliga skildringen av tonsättarens liv och verk. Författaren har här i kraft av sitt i yngre år ådagalagda engagemang för P.-B:s sak lyckats skriva en verkligt fångslande biografi.

Tioårsminnet av P.-B:s död

Sin plikt likmätigt gjorde Sällskapets styrelse allt för att åstadkomma ett värdigt högtidlighållande av minnet av P.-B:s död. Sälunda avlät man skrivelser till Kungl. Teatern och Konsertföreningen i Stockholm med anhållan att Operan skulle företa en nyinstudering av *Domedagsprofeterna* och att Konsertföreningen skulle framföra något representativt verk. Kungl. Teaterns svar blev helt avböjande, medan Konsertföreningen på sitt program uppsatte Koral och fuga ur *Domedagsprofeterna* under Dean Dixon. Med SR fördes muntliga överläggningar, som resulterade i ett framförande av *Sonat nr 2, G-dur*, för violin och piano, spelad av Per Rabe och Wilhelm Lansky-Otto.

Konsert i Sällskapets regi

Största intresset i detta sammanhang tilldrar sig kanske likväl en den 4 november 1952 i Sällskapets egen regi anordnad minneskonsert i Konserthusets lilla sal. Programmet upptog före paus *Marits visor*, *Titania*, *Längtan heter min arvedel*, *Bland skogens höga furustammar* och *Som stjärnorna på himmelen*, framförda av Ingrid Eksell och Tore Wiberg, samt G-dursonaten för violin och piano, spelad av Leo Berlin och Tore Wiberg. Efter paus sjöng Bernhard Sönerstedt *Månhymn vid Lambertsmässan*, *Böljebyvals*, *Vid ässjorna* och *Sång efter skördeanden* till ackompanjemang av Wiberg. Beträffande sångvalet kan man hålla med de båda recensenter som tyckte att man så att säga tagit det säkra för det osäkra genom att utslutande välja väl kända mästerverk. Härmed vann man dock att samtliga tillstädeskomna kritiker - minst sju - rätt förstod sångerna - de var omistliga i svenskt musikliv, därom var alla överens. Detta hade knappast blivit fallet om man i stället tagit fram ett antal av tonsättarens mer eller mindre okända, tungt vägande, lika omistliga, romanser. Violinsonaten var det inte många av kritikerna som vågade skänka sitt oreserverade gillande, trots att den av Berlin och Wiberg förlänades "en varmhjärtad, stiltrogen tolkning" (Atterberg). Konserten blev en obestridlig framgång för Sällskapet och dess strävanden, men den gav samtidigt belägg för att tiden ännu inte var mogen för en fördomsfri uppskattning av vår omstridde tonsättares musik. Självfallet uppmärksammades tioårsminnet genom konserter, föreläsningsprogram o. dyl. även i Östersund och annorstädes.

Arnljot på Arnljotlägden, Frösön, 1955. Ur en privat samling tillhörande Arnljot-regissören Sven d'Aillys dotter Britta.

Attentat mot Arnljot på Frösön

I årsberättelsen för år 1958 talas om att man vid framförandet av *Arnljot* som talpjäs på Frösön börjat använda en textbearbetning, som visat sig innebära en allvarlig kränkning av auktorsrätten och ett självsvalt åsidosättande av P.-B:s tydliga och bestämda direktiv för verkets framförande. "Efter gemensamt ingripande från de i Stockholm boende styrelseledamöterna" - sägs det - "erhölls rättelse av det sålunda uppdragade felet." Om sanningen skall fram, så var Sällskapets styrelse inte ensam om att ingripa. Kraftiga protester framfördes dels av P.-B:s släktingar, som var "fullt och fast övertygade därom, att Wilhelm Peterson-Berger aldrig skulle ha tillåtit att *Arnljot* uppfördes i denna form", dels av den kände P.-B.-entusiasten Herman Gottfrid Pihl, som bättre än någon annan satt sig in i Arnljot-dramats text och regi, bl.a. i egenskap av P.-B:s egen regiassistent vid tidigare Frösöspel. Några av de synpunkter Pihl utvecklade i långa inlagor till Stiftelsen och till pressen förtjänar att här citeras:

- Det väsentliga är att *Arnljot* både till sitt innehåll och till sin språkliga utformning är ett stort diktverk, i vilket innehåll och form smält samman till en odelbar enhet som utgör ett äkta uttryck för sin skapares personlighet ... P.-B. själv var så mån om sin text, att han som regissör fordrade ett absolut ordagrant inlärande. Ingenting fick ändras eller utelämnas. Han tillät inte ens ett frångående av verbens pluralformer. Dels ansåg han att de öppna vokalljuden gjorde språket vackrare och mera klangfullt, dels ville han genom dem markera avståndet till det vardagliga.

Grammofoninspelning av Same-Åtnam

Redan Stockholmsnämnden hade sökt stimulera landets skivproducenter till inspelningar av P.-B.-verk såsom *Same-Åtnam*, violinkonserten, romanser, pianokompositioner etc., en tanke som med tiden skulle visa sig synnerligen fruktbar. Föret var emellertid trögt i portgången. De förhandlingar om inspelning av *Same-Åtnam*, som 1947 inleddes med AB Radiotjänst och som fortsatt varje år fram till 1958, ledde först då, efter mer än tio års skriftväxling, till önskat resultat: en för sin tid utmärkt LP-skiva (RELP 5001). Varför man vid inspelningen valde den för SOR-orkestrar avsedda begränsade besättningen är dock en gåta. Så små resurser hade väl inte Radioorkestrern på den tiden!

Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet 1960-69

Styrelsen 1960-69

Vid början av Sällskapets andra tioårsperiod hade styrelsen följande sammansättning: Nils Viklund, ordf., Nils Castegren, v. ordf., Gösta Morin, sekr., Sten Beite, kassör, Telemak Fredbärj, Gunnar Johansson och Gösta Percy, invald efter Ernst Arbman, som avlidit. Stiftelsens representant i styrelsen var Isak Lundholm, som 1961 efterträdades av konsul Ragnar Ohlson. 1966 beslöt årsmötet att förstärka styrelsen genom att utom ordföranden välja 7 ledamöter i stället för tidigare 6. Detta innebar en ändring av stadgarnas §7, en åtgärd som krävde beslut vid två på varandra följande årsmöten. Till ordförande valdes samma år Olof Behm i stället för Nils Viklund som undanbett sig återval. Till styrelseledamöter omvaldes Telemak Fredbärj, v. ordf., Sten Beite, kassör, Gunnar Johansson, Gösta Morin och Gösta Percy samt nyvaldes Birger Källén, sekr. och Folke Bohlin, den ene av dessa efter Nils Castegren, som lämnat styrelsen och Sällskapet. 1967 valdes Arne Aulin till ordförande efter Olof Behm, som undanbett sig återval. Till nya styrelseledamöter efter Morin och Beite, som båda avböjt, valdes Tord Beite, v. ordf. och kassör samt Bo Lundgren. 1969 nyvaldes Lennart Hedwall efter Folke Bohlin, som flyttat till Lund.

Femtioårsminnet av Arnljots uruppförande

60-talet, jubileernas årtionde, inleddes under goda auspicer. I årsberättelsen för år 1960 kunde styrelsen med stor tillfredsställelse meddela att Kungl. Teatern till femtioårsminnet av Arnljots uruppförande den 13 april 1910 givit operan tre gånger under våren 1960. Med glädje påpekades också att P.-B. alltså intog en framskjuten plats i den svenska radions musikprogram.

Tjuugoårsminnet av P.-B:s död

Även tjuugoårsminnet av P.-B:s död gav utdelning i form av ökad publicitet åt hans musik och livsgärning. Främst skall nämnas SR:s helhjärtade insats att på själva dödsdagen den 3 december sända symfonin *Sunnanfärd* och Östersunds orkesterförenings ett par veckor tidigare givna minneskonsert, som omfattade bl.a. *Florez* och *Blanzeflor* för baryton och orkester, en orkestersvit ur *Arnljot*, *Aubade* ur *Domedagsprofeterna* samt fem nummer ur maskörscykeln *En fjällfärd*.

100-årsjubileet

Periodens dominerande tilldragelse var hundraårsdagen av P.-B:s födelse. Det gällde att enligt styrelsens intentioner "söka tillvarata alla möjligheter till manifestation som ett jubileum erbjuder, för att ge tonsättarens namn och verk inte endast största möjliga publicitet utan även söka förläna hans insatser en välbehövlig förnyad aktualitet och därmed skapa underlag för en rättvis bedömning av hans tonsättningar."

Planering

Planeringen inför det annalkande jubileet började enligt protokollen redan 1963, alltså fyra år i förväg, och förberedelserna var både grundliga och systematiska. På olika sätt tog man kontakt med alla som kunde tänkas vilja delta i jubileumsfirandet, i första hand Kungl. Teatern, SR och Konsertföreningen i Stockholm, men också orkester- och körsammanslutningar landet runt. Musiklärarna vid det allmänna skolväsendet och vid de kommunala musikskolorna tillställdes en särskild stencil med P.-B.-kompositioner lämpliga att framföra i skolor. Ledande musikförlag och grammofonbolag fick mottaga skrivelser rörande dels not- och skivinventering, dels nytryck och nyinspelningar. Redaktionerna för musikaliska facktidsskrifter fick förslag angående lämpliga artiklar, vilket gav anledning till uppsatser i

Musikrevy och Musikkultur av Gösta Percy resp. Folke Bohlin. Även dagspressen ägnade stor uppmärksamhet åt jubileet. Styrelsens utprop och påverkan i olika former gav rikt gensvar landet runt under hela jubileumsåret, vilket inte i detalj kan redovisas här. Endast några av de viktigaste händelserna skall i korthet refereras.

Festföreställning på Operan

Kungl. Teatern gav på jubileumsdagen den 27 februari en festföreställning omfattande dels en konsertavdelning med en P.-B.-rapsodi för kör och orkester, sammanställd av Lars af Malmborg, samt romanser framförda av Elisabeth Söderström och Jan Eyron, dels *Arnljots hälsningsång* (Sigurd Björling) och andra akten ur *Arnljot*. Efter föreställningen samlades Sällskapets medlemmar och inbjudna gäster, ca 140 personer, till supé i Operakällarens festvåning.

Jubileumskonserter

Om Konsertföreningens jubileumsfirande var i knappaste laget – en MfU-konsert med *Same-Ätnam* plus en inledande romansavdelning – så blev SR-TV:s satsning desto mer omfattande. Under jubileumsåret förekom 16 sändningar med P.-B.-musik, varav 2 i TV. För det första gavs hela Operans festprogram i radio den 27 februari, och dessutom sändes vid olika tillfällen bl.a. violinkonserten (Lars Fresk), violinromansen (Kenneth Freiholtz), Fuga och koral ur *Domedagsprofeterna* och *Same-Ätnam* samt två konsertprogram av Radiokören i Stockholm och ett av Göteborgs radiokör. Egna romansprogram gavs av Margot Rödin, Busk Margit Jonsson och Björn Forsell, vilken sjöng så originella saker som Nietzschesångerna *Meine Rosen*, *Venedig*, *Ecce homo* och *Zarathustras Rundgesang*. Bo Armand Olsson sjöng vid två tillfällen *Höstsång* och *Florez och Blanzeflor*, och Kerstin Hindart spelade *Frösöblomster*.

Inom ramen för Rikskonserterns musikvecka i Östersund den 1-9 juli hyllades P.-B. dels med en föreläsning av Folke Bohlin över ämnet "Peterson-Berger och vår tid" i anslutning till öppnandet av en P.-B.-utställning på Läns museet, dels med en fulltaligt besökt konsert i Wargentinskolans aula. Programmet upptog G-dursonaten för violin och piano, framförd av Karl-Ove Mannberg och Stig Ribbing, romanser sjungna av Hjärdis Schymberg, pianomusik spelad av Stig Ribbing och körsånger ur *Album. 8 sånger*, op. 11, framförda av Madrigalkören under Karl-Fredrik Jehrlander. – Även jubileumsårets Arnljotpremiär på Frösön ingick i musikveckans program.

Östersunds Orkesterföreningens festkonsert till 100-årsjubileet den 1 mars under medverkan av Salmo Sahlin, violin, Ulla Eklund, mezzosopran, Bror Heurling, baryton, Cantilenakören, Östersundskören samt dirigenterna Arnold Österlund och Karl-Fredrik Jehrlander omfattade Orkestersvit ur *Adils och Elisiv*, Danslek ur operan *Ran*, tre sånger för blandad kör, utdelning av Stiftelsens jubileumsstipendium samt efter paus *Sång efter skördeanden* (baryton), fem sånger ur *En fjällfärd* (manskör) och ur *Arnljot: I vildskogen*, *Vainos sånger*, *Arnljots drömsyn* med koralen och *Tormods kvad*.

Stiftelsens och Sällskapets manifestationer

Av Stiftelsens och Sällskapets egna manifestationer i samband ned jubileet skall främst nämnas tre jubileumsstipendier à 3.500 kronor utdelade till körledaren Eric Ericson samt till violinisterna Nilla Pierrou och Salmo Sahlin. – I lagom tid före jubileet utkom på Sällskapets tillskyndan skriften "Wilhelm Peterson-Berger. En känd och okänd tonsättare", författad av P.-B.-kännaren framför andra Sten Beite. Detta välkomna tillskott i den dittillsvarande heterogena, ofta polemiska litteraturen om P.-B. innehåller förutom en kortfattad, ömsint presentation av tonsättaren en initierad översikt av kompositionerna, ett antal ömdömen om hans viktigaste instrumentalverk efter framföranden i Sverige, Tyskland, Norge,

Finland och Amerika, vidare en förteckning över litteratur om Peterson-Berger samt en diskografi över skivor tillgängliga i handeln 1964. Det lilla sobra häftet på sammanlagt 40 sidor ger utmärkt information om vad saken gäller och blev på grund av frikostig gratisutdelning under jubileumsåret den mest spridda skrften i sitt slag.

Beites diskografi

Diskografin i Beites skrift ger anledning till några reflektioner beträffande läget på gramfonmarknaden under 60-talet. Av samtliga 90 inspelade titlar gäller endast 2 några av de större verken, nämligen den tidigare omnämnda *Same-Ättnam* inspelad av Radioorkestern under Sten Frykberg samt *Arnljots hälsningssång* (Sigurd Björling) jämte annan operamusik. Av de återstående är 42 inspelningar i originalsättning, varav 18 för piano, 1 för två violiner, 13 för sång och piano och 10 för kör, medan alltså inte mindre än 46, d.v.s. drygt hälften, utgör salongsorkesterarrangemang, förenklade körsättningar eller transkriptioner av ett begränsat antal särskilt populära melodier, såsom *Frösöblomster*, Danslek ur *Ran*, *Fyra visor i svensk folkton* etc. Särskilt betänkliga är de förvanskningar, som åstadkommit genom att sätta sångtexter till melodier ur *Frösöblomster* och arrangera dem för solosång eller blandad kör med pianoackompanjemang, vilket styrelsen sökt stävja. Någon möjlighet att förhindra dylika utgåvor, om de sker med rättsinnehavarens (musikförläggarens) goda minne, torde dessvärre inte finnas.

Inspelning av violinkonserten

Mot denna bakgrund är det naturligt att Sällskapet och tidigare Stockholmsnämnden alltid ivrat för autentiska inspelningar av såvitt möjligt hela P.-B:s produktion. För att Sällskapets styrelse skulle få någon som helst möjlighet att påverka utvecklingen på gramfonmarknaden blev det emellertid nödvändigt att fordra en speciell ekonomisk garanti av Stiftelsen inkom för denna aktivitetsform. Sedan klartecken erhållits på denna punkt kunde den första på Sällskapets initiativ genomförda gramfoninspelningen äga rum. Detta skedde den 29 oktober 1967 i Nackaskolans aula. Skandinaviska Grammophon AB (EMI), STIM och Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen stod solidariskt för ekonomin. Skivan (HMV CSDS 1083) innehåller violinkonserten och violinromansen inspelade av Nilla Pierrou och SR:s symfoniorkester under Stig Westerberg. Den utkom i handeln på senhösten 1968 och blev en stor framgång både PR- och försäljningsmässigt.

P.-B:s pianosviter

1967 publicerade Lennart Hedwall i Svensk tidskrift för musikforskning en epokgörande uppsats med titeln "Anteckningar kring Wilhelm Peterson-Bergers pianosviter". Detta är det första försöket till en utvärdering av P.-B:s pianomusik, som ju omfattar åtskilligt annat än t.ex. *Frösöblomster*. Utgående från dessa analyserar Hedwall i kronologisk ordning sviterna *I somras*, *Earina*, *Italiana* och *Anakreontika* och anlägger härvid viktiga synpunkter på form och formtyper i Peterson-Bergers pianomusik, på Peterson-Berger som "litterär tonsättartyp", vidare på motsatsparet Syd - Nord som impulsgivare till Peterson-Bergers tonsättning och på stilen i Peterson-Bergers pianomusik och dess förebilder.

Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet 1970-80

Styrelsen

Vid 70-talets ingång hade styrelsen följande sammansättning: Arne Aulin, ordf., Tord Beite, v. ordf. och kassör, Birger Källén, sekr., Telemak Fredbärj, Lennart Hedwall, Gunnar Johansson, Bo Lundgren och Gösta Percy. Stiftelsens representant var Ragnar Ohlson. 1975 invaldes Harry Brynielsson efter Telemak Fredbärj, som avlidit och 1978 Margareta Delfors efter Bo Lundgren, som undanbett sig återval.

Brevsamlingen

En händelserik tid stundade. Flera projekt, som påbörjats långt tidigare, gick nu mot sin fullbord och nya tillkom. Först är att nämna den av Stockholmsnämnden 1944 igångsatta brevsamlingen, som på lång sikt givit önskat resultat. Brevhögen hade under årens lopp bara växt och växt, och 1970 fann styrelsen för gott att se sig om efter hjälp med att få ordning på det inkomna materialet för att på så sätt göra samlingen överskådlig och användbar för forskningsändamål. Genom sin ledamot Bo Lundgren fick styrelsen kontakt med Greta Sandström, som med noggrannhet och intresse grep sig an med detta arbete. Ett år senare kunde hon meddela att breven i bästa ordning befann sig inom lås och bom i ett av Stiftelsen betalt plåtskåp, deponerat i Musikaliska akademiens bibliotek, där breven är tillgängliga för forskare efter tillstånd av överbibliotekarien.

I ett meddelande till Svensk tidskrift för musikforskning 1973 berättar Greta Sandström om sitt arbete med breven och avslöjar bl.a. ”att Wilhelm Peterson-Berger-arkivet i dag förfogar över närmare 1.000 brev och kort från P.-B. och ca 4.400 till honom. Breven finns i stor utsträckning i original, andra åter i fotostatkopior, avskrifter eller endast i utdrag. I arkivet finns även hans omfattande korrespondens med Radiotjänst, Konserthusstiftelsen, STIM, Dagens Nyheter, olika musikförläggare och, delvis i avskrifter, hans skriftväxling med Kungl. Teaterns chefer och styrelser, liksom en del av moderns och faderns tidiga brev till varandra, artiklar om och av P.-B., recensioner och andra tidningsurklipp, program- och notblad.” – Samlingen har senare kompletterats med bl.a. 305 brev från P.-B. till läkarevännen och beundraren Telemak Fredbärj. Otvivelaktigt har vi här ett samlat material av oskattbart värde för framtida forskare.

Minnesstenen, rest 1972, över P.-B:s födelseplats, Ullånger, Ångermanland.

Minnesstenen i Ullånger

En stor händelse i Sällskapetets historia inträffade den 16 juli 1972, då styrelsen efter flera års intensivt arbete kunde hugfästa 30-årsminnet av tonsättarens död genom att resa en minnessten i hans födelseby Ullånger. Tanken på ett monument på hans födelseplats var inte ny. Den hade första gången väckts 1957 av landsantikvarie Erik Salvén men hade då inte lett till något resultat. År 1968 togs Salvéns förslag åter upp i Sällskapet, och styrelsen beslöt att stenen skulle resas. Projektets förverkligande möjliggjordes bl. a. genom penningbidrag från stiftelser, institutioner och enskilda. Bland större bidragsgivare förtjänar främst nämnas Kempestiftelserna och DN, men också International Federation of Phonographic Industry, som välvilligt stod för sluträkningen, nämligen de tusenlappar som återstod att betala när invigningshögtidigheterna var över. P.-B. Stiftelsen liksom Ullångers kommun skänkte under arbetets gång såväl

ekonomiskt och praktiskt som även moraliskt stöd. Framforslingen från fyndplatsen och resandet av stenen verkställdes av bygdens folk, och originalet av den på framsidan anbringade porträttre relief, som på sin tid skapades av P.-B:s personlige vän norrlandsskulptören Olof Ahlberg, ställdes till förfogande av konstnärens dotter, fru Eva Ahlberg-Laag. Största äran av projektets lyckliga genomförande tillkommer dock eldsjälén Salvén.

Invigningen

Själva invigningsceremonin ägde rum i strålände sommarväder och inleddes av regionmusiken från Falun under musikdirektör Birger Weigerts ledning med *I folkton* ur Umeåkantaten. Högtidstalet hölls av Arne Aulin som också deltog i avtäckningen tillsammans med Erik Salvén och fru Monika Wikström, en bygdens dotter. En stor blandad kör ur Ångermanlands körförbund under ledning av kantor Sven Widén sjöng *Himlars rymd* och *Stemning*. Musikaliska akademien framförde sin hyllning genom dr Gustaf Hilleström och första amanuensen Birgitta Öman talade som representant för Institutionen för musikvetenskap vid universitetet i Uppsala. Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen representerades av konsul Ragnar Ohlson och länsarkitekt Gösta Rollin, Norrlandsförbundet av överdirektör Harald Wik, Stockholm, Stockholms filharmoniska orkester av intendent Anders Ramsay, Svenska sångarförbundet av ingenjör Thure Ljungquist samt Ullångers kommun av kommunfullmäktiges ordförande Sigvard Hansson och kommunstyrelsens ordförande Ragnar Söderberg. Föreningen Svenska tonsättare hade genom sin ordförande Eskil Hemberg sänt telegram. Bland de närvarande märktes även fru Eva Ahlberg-Laag och P.-B:s brorson skogschefen Arnljot Peterson-Berger. Efter avtäckningen sjöng kören *Det ljusnar* och *I furuskogen* och ceremonin avslutades av regionmusiken med *Festmarsch* ur Umeåkantaten. Senare på dagen höll regionmusiken konsert med verk av P.-B. på den i närheten av minnesstenen belägna festplatsen med betagande utsikt över Ullångerfjärden. Även Amatörföreningen Frösöspelen uppförde *Arnljot* som taldrama med musikinlägg inför en tusenhövdad publik. Festligheterna refererades utförligt i pressen och uppmärksammades i lokalradion med ett omfattande program.

Ett händelserikt år

År 1976 var rikt på yttre händelser. Den 28 januari åtog sig H.M. Konungen att vara Sällskapets beskyddare, den 19 mars utdelades för första gången stipendiet Wilhelm Peterson-Bergers Minne, den 19 juni medverkade Sällskapets nybildade sångkör under Birger Källéns ledning vid det kungliga bröllopet genom att vid kungaparets embarkering av slupen Vasaorden sjunga Danslek ur *Ran*, och den 10-12 juli företog ett trettiotal av Sällskapets medlemmar en av Stiftelsen frikostigt subventionerad bussresa till Östersund och Frösön.

Stipendiet

Stipendiet Wilhelm Peterson-Bergers Minne för fullföljande av konstnärliga eller vetenskapliga arbetsuppgifter utges av Stiftelsen enligt beslut den 3 december 1975 i princip en gång om året med ett belopp av högst 15.000 kronor. Det kan tilldelas i Sverige verksamma sångare, instrumentalister, dirigenter, tonsättare och musikforskare. Wilhelm Peterson-Berger Sällskapets styrelse anger före varje ledigförklarande det ämnesområde som för året skall tillgodoses, och stipendiet utdelas i samband med Sällskapets årsmöte.

Stipendieutdelning på slottet 1976

Självfallet tilldrog sig första årets stipendieutdelning stor uppmärksamhet i pressen, även utomlands, då H.M. Konungen i audiens på Stockholms slott överräckte penningssumman till den unge lovande musikforskaren Jan Kask. Sitt i stipendieansökan angivna studiemål har

han formulerat i rubriken till artikeln "Wilhelm Peterson-Berger – en länk i en försummad musikforskning", publicerad i Svensk tidskrift för musikforskning 1975:1. Vid audiensen var följande representanter närvarande: för Stiftelsen Hans Gustafsson, Anders Håkansta och Ragnar Ohlson, samtliga Östersund, för Sällskapet Birger Källén, Tord Beite och Arne Aulin, som i egenskap av ordförande höll ett kort anförande om stipendiets syfte och tillkomst. En blandad kör under Birger Källéns ledning sjöng sånger av P.-B. För pressen tycks det mest intressanta ha varit den omständigheten att "mitt under audiensen på slottet kom landets drottning Silvia in i salen. Och tog all uppmärksamhet från stipendiaten."

Följande stipendieutdelningar

År 1977 gick stipendiet till orkesterdirigenten Stig Westerberg och utdelades av Ragnar Ohlson vid årsmötet den 18 mars. År 1978 fick kördirigenten Anders Öhrwall mottaga sitt stipendium ur H.M. Konungens hand vid en audiens på slottet den 16 mars, dagen före årsmötet. År 1979 utdelades inte något stipendium på grund av beräknade stora kostnader för grammofooninspelningar samma år. Stipendiet för 1980 kommer att tilldelas kvinnlig eller manlig sångare företrädesvis inom romansens område.

Bussresan 76

Bussresan till Östersund och Frösön hade tillkommit på Ragnar Ohlsons initiativ och fick ett i allo lyckat förlopp tack vare Stiftelsens subventionering och värdskap samt den möda Sällskapets styrelse, speciellt Harry Brynielsson, lagt ner på resans organisation. Första punkten på programmet efter framkomsten till Östersund var en symfonikonsert av Katovice filharmoniska orkester i musikveckans regi lördagen den 10 juli.

Arnljot på Frösön med levande musik

På söndagen den 11 juli bevistades först en utmärkt *Arnljot*-föreställning på Frösön, gynnad av strålande vackert väder. Ur musikalisk synpunkt var föreställningen ett evenemang i så måtto att det var första gången sedan P.-B:s dagar som taldramat *Arnljot* framfördes med

Arne Aulin

levande musik, ett länge närt önskemål från Sällskapets sida. Efter flera års underhandlingar med bl.a. Regionmusikens centrala styrelse i Stockholm kunde den gamla bandinspelade högtalarmusiken utbytas mot Gunnar Johanssons för ändamålet avpassade instrumentering. Musikinläggen utfördes vid samtliga föreställningar 1976 av regionmusiken i Östersund under ledning av Olof Lindgren. För alla eventualiteters skull har Stiftelsen bekostat en bandinspelning av de nya musikinläggen att användas vid förfall för regionmusiken.

Konsert i Sommarhagen den 11 juli 1976
Samma dag kl 17.30 anordnade Sällskapet med egna krafter en konsert i Sommarhagen, varvid operasångerskan Marianne Johansson bl.a. framförde tre av de s.k. Günther Walling-sångerna samt *Marits visor*.

Vid flygeln medverkade pianisten Gunilla Flinck, som även tillsammans med konsertmästaren Leif Aulin spelade P.-B:s opublicerade sonat i a-moll för violin och piano. Vård och kommentator var Arne Aulin. Efter konserten var resedeltagarna jämte representanter för Stiftelsen, för Jämtlands läns landsting och för Amatörföreningen Frösöspelen av Stiftelsen inbjudna till måltid med sällskaplig samvaro på Frösö Gästhem.

Tryckta informationsskrifter, notutgåvor m.m.

Under senare delen av 70-talet har av trycket utkommit dels ett antal av Sällskapet sanktionerade informationsskrifter om P.-B., dels några nyupptäckta resp. omtryckta kompositioner. Skrifterna är den engelskspråkiga "Wilhelm Peterson-Berger. An introduction" by Gösta Percy, utgiven 1974 på Stiftelsens bekostnad och distribuerad till samtliga svenska beskickningar i utlandet, "Tonsättaren i Sommarhagen" (1975) av Arne Aulin, ävenledes bekostad av Stiftelsen och avsedd för information inom landet, huvudsakligen genom försäljning i Sommarhagen, samt "Wilhelm Peterson-Berger, Sven Kjellström och Västerbotten" av Axel Sundkvist, utgiven 1976 med ekonomiskt stöd av Stiftelsen. Här skall också nämnas tidskriften Musikrevys specialnummer om P.-B. 1979:1, utgivet med Stiftelsens stöd. Initiativet var tidskriftsredaktionens eget, och numret rönte gynnsamt mottagande av läsekretern. Bland medarbetarna märktes Sven Stolpe, Birger Källén, Gerd Reimers, Gösta Percy, Martin Tegen och Lennart Hedwall. - Styrelsen har även under 1979 mottagit och låtit renskrivna ett intressant manuskript till en bok om P.-B. och hans tid med titeln "Musiken, publiken och kritiken", författat av allas vår Sten Beite. Det är styrelsens förhoppning att boken med det snaraste skall utkomma av trycket.

De nytryckta kompositionerna är *Berceuse* för violoncell och piano, utgiven 1978 av Abr. Lundquist AB Musikförlag efter ett av Arne Aulin ur Musikaliska akademiens bibliotek framtaget, nästan bortglömt originalmanuskript från 1891, och tre pianostycken utgivna på samma förlag, nämligen *September*, nytryckt efter en ur marknaden utgången utgåva samt *Kung Junis intåg* och *Stjärngossarna*, tidigare publicerade i tidskrifter. Under utgivning är slutligen P.-B:s *Bröllopsmarsch*, komponerad 1894 för ett brudpar i Burträsk. Manuskriptet har 1979 av brudparets sondotter fru Bibbi Bergholtz, Örebro, skänkts till Sällskapet, som i sin tur överlämnat det till Musikaliska akademiens bibliotek, där det räteligen hör hemma.

70-talets utveckling på skivmarknaden

Om 60-talet gjorde skäl för benämningen jubileernas decennium, så skulle 70-talet oavsett allt som redan har sagts därom kunna betecknas som de många grammfoninspelningarnas tid. Då förverkligades nämligen åtskilliga av de tidigare periodernas utopiska drömmar, främst genom Sällskapets tillskyndan men även genom initiativ utifrån. Allteftersom stödet från Stiftelsen ökat har Sällskapets styrelse fått större möjligheter att agera vid förhandlingar med grammfonbolag och andra intressenter i de komplicerade ekonomiska transaktioner som ligger bakom varje inspelning. Att dylika investeringar lönar sig, en åsikt som styrelsen oavslutligt har hävdad, har besannats genom ökade inkomster från STIM. De årliga rapporterna angående offentligt framförande av P.-B:s verk visar också tydligt att andelen av större verk såsom operan *Arnlfot*, symfonierna *Same-Åttnam* och *Sunnansfärd*, violinkonserten, violinromansen, G-dursonaten för violin och piano, de mera djuplodande romanserna och pianokompositionerna för varje avräkning markant ökat. Omvänt kan man säga att inslaget av de mest kända, populära verken procentuellt minskat. Otvivelaktigt är grammfon-radio-TV vår tids kungsväg till den stora publiken, och så länge vi ännu inte lyckats åstadkomma en verklig renässans för P.-B. i de ledande konsertinstitutionernas programpolitik är det tryggt att veta att hans musik genom massmedia når ut till miljoner lyssnare både inom och utom landet. Måhända är den dag inte avlägsen, då trycket från publiken blir så starkt att vi

åter får höra P.-B:s operor och symfonier i de konsertlokaler som de är avsedda för. Recensioner och andra reaktioner på de hittills utkomna grammofonskivorna tyder på detta.

– Viktiga data i 70-talets skivproduktion är bl.a. följande:

Sommaren 1970 utgav Rolf Leanderson (sång) och Helena Leanderson (piano), båda uppskattade ledamöter i Sällskapet, på eget initiativ en LP-skiva, "Längtan heter min arvedel", med skivmärket RIVAL (RILP-03), omfattande 12 P.-B.-romanser till texter av bl.a. Karlfeldt, Fröding och Heidenstam.

I december samma år utkom på EMI två LP-skivor (E 161-34197/98) med samtliga P.-B:s Karlfeldtsånger, inte mindre än 26 stycken, av vilka Helge Brilioth (sång) och Sven Alin (piano) svarar för sju och Erland Hagegård (sång) och Jan Eyron (piano) för nitton. Stiftelsen lämnade bidrag i form av stödköp av ett antal skivor.

1972 gjorde den framstående P.-B.-tolkaren och mångåriga ledamoten av Sällskapet Stig Ribbing en inspelning på hela tre skivor. Utan Stiftelsens stöd gavs skivtrilogin ut på EMI under titeln "Stig Ribbing spelar Peterson-Berger" och omfattar: I: *Frösöblomster I. Ur Fyra danspoem. Ur Earina. II: Frösöblomster II. Ur Anakreontika. Ur Italiana. Ur Färdeminnen. III: Frösöblomster III. Ur Damernas album. Ur I somras. Ur Sex låtar.*

Ett av Sällskapets större projekt genomfördes 1973 i samarbete mellan EMI, STIM, Konsertföreningen och Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen. Ett tvärsnitt ur *Arnljot* framfördes i Stockholms konserthus vid två konserter, av vilka en radierades, och inspelades samtidigt på en LP-skiva (E 061-34925). Vid inspelningen medverkade Erland Hagegård (Arnljot), Karin Langebo (Vaino), Edith Thallaug (Gunhild), Björn Asker (Tormod), Kåge Jehrlander (Sigurd), manskör ur Musikaliska sällskapet samt Stockholms filharmoniska orkester. Dirigent var Okko Kamu. Vid konserterna, som ägde rum den 13 och 14 mars, sjöngs Gunhilds roll av Heljä Angervo, och Lennart Hedwall medverkade som kommentator för att publiken lättare skulle kunna följa händelseförloppet i det konsertmässiga framförandet. I övrigt var besättningen densamma som ovan. Före konserten den 13 höll Sällskapet sitt årsmöte, och efter konserten samlades ett sjuttioal personer till en lätt supé i Konserthuset.

Den 1 november 1976 utgavs en LP-skiva på BIS (LP-42 Stereo) med bl.a. P.-B:s Nietzsche-, Björnson- och Strindbergsånger under sånglig medverkan av Margareta Jonth och Helge Brilioth och med Sven Alin vid flygeln. Stiftelsen gav bidrag i form av stödköp.

1977 utgav Rikskonserter på skivmärket Caprice (CAP 1120) en LP-skiva omfattande P.-B:s *Sonata nr 2, G-dur*, för violin och piano samt Harald Fryklöfs *Sonata alla legenda*, båda verken framförda av Karl-Ove Mannberg (violin) och Elisif Lundén-Bergfelt (piano). Stiftelsen gav ekonomiskt bidrag.

Den efterlängtdade LP-skivan med symfonin *Sunnanfärd* (C-061-35455) utkom på EMI i mars 1978 i inspelning av Sveriges Radios symfoniorkester under Stig Westerberg. Kostnaderna delades av EMI, STIM, SR och Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen. I samband med inspelningen, som ägt rum vid pass ett år tidigare (27 maj 1977) framfördes *Sunnanfärd* vid en offentlig konsert på Cirkus, Djurgården, och direktsändes i radions P2. Programmet upptog då även Koral och fuga ur *Domedagsprofeterna*, som för konsertbruk sammanstälts av Gunnar Johansson efter originalpartiturets ursprungliga version. Såväl partitur som fullständig orkestermaterial till professor Johanssons bearbetning finns att låna på Musikaliska akademiens bibliotek och hos STIM.

I november 1979 presenterade Phonogram en LP-skiva (6563001) med pianosviterna *Anakreontika* och *Earina*, spelade av Lars Roos. Stödköp av Stiftelsen. Forsättning följer 1980 med pianosviterna *I somras* och *Italiana*. I början av 1980 kommer på BIS en LP-skiva (BIS LP-139) med *En fjällfärd* för manskör och *Album. 8 sånger* för blandad kör.

Medverkande är Lunds studentsångförening och Malmö kammarkör under ledning av Dan-Olof Stenlund. Stödköp av Stiftelsen.

Våra närmaste planer är nu en nyinspelning av *Same-Åtnam* med Stockholms Filharmoniska orkester och en flera gånger uppskjuten inspelning med arbetsnamnet Stockholmsskivan, som utom första satsen av symfonin *Holmia*, orkesterstycket *Majkarneval i Stockholm* och balladerna *Florez och Blanzefflor* samt *Höstsång*, allt av P.-B., kommer att omfatta kompositioner även av Söderman och Wiklund. Intressenter i denna produktion är, förutom Stockholmsfilharmonikerna, grammofonbolaget Sterling, STIM, Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen och Stockholms kulturnämnd, vilka alla lämnar ekonomiskt bidrag. Inspelningen är bestämd till sista veckan i april 1980 i samband med en offentlig konsert den 29 april. Styrelsen förväntar att Sällskapets medlemmar då möter upp.

Konserter

Utöver de konserter som omnämnts i samband med grammofoninspelningar är att nämna ytterligare ett antal framföranden, som direkt eller indirekt inspirerats av Sällskapet och dess verksamhet.

Inom ramen för Östersunds musikvecka 1973 framförde SR:s symfoniorkester första satsen ur *Same-Åtnam*. Detta var första gången som ett av P.-B:s större orkesterverk förekom på musikveckans program, och man kan endast med beklagande konstatera att initiativet inte upprepats. P.-B. borde rimligtvis åtnjuta samma prioritering i Östersunds musikliv som Grieg i Bergens.

Östersunds orkesterförening har relativt väl förvaltat sitt förpliktande arv. Under spelåret 1969/70 framfördes violinkonserten med Nilla Pierrou, 75/76 *Same-Åtnam* i ursprunglig version under Olof Lindgren, 78/79 *Arnljots hälsningssång* och *Höstsång* med Erik Saedén samt violinromansen med Nilla Pierrou. Generalprogrammet för 79/80 upptar för konserten 27 april symfonin *Sunnanfärd*.

I samband med utställningen "Sverige i tiden 1900-1920" ägde den 31 maj 1977 en P.-B.-konsert rum på Kulturhuset i Stockholm, varvid Lars Roos framförde pianokompositioner och Sällskapets sångkör under Birger Källén ett antal a cappellasånger av P.-B.

Den 15 juni 1978 spelade Göteborgs symfoniker violinkonserten med sin förste konsertmästare Václav Rabl som solist. Konserten direktsändes i radions P2.

Malmö kammarkör under Dan-Olof Stenlund företog hösten 78, våren 79 och hösten 79 i samarbete med Rikskonserter flera turnéer med bl.a. *Album. 8 sånger* på programmet. Turnéerna omfattade Simrishamn, Ystad och Staffanstorps samt Dalby, Åstorp, Trelleborg, Klippan, Höör och Malmö.

Till vårkonserten 1979 i universitetets aula sjöng Lunds studentsångförening *En fjällfärd* under ledning av Dan-Olof Stenlund. Konserten gavs två dagar i följd, den 31 mars och 1 april, efter offentlig generalrepetition i Genarp den 29 mars.

Den 17 november 1979 gav Jerker Arvidsson ackompanjerad av Norrköpings orkesterförening ett P.-B.-program i P2 upptagande fem sånger, bl.a. *Skogsrätet*. Arnold Östman dirigerade.

Musik vid årsmöten

Några offentliga konserter i egen regi har Sällskapet med ett enda undantag – den tidigare omnämnda konserten vid tioårsminnet av tonsättarens död – inte anordnat. I stället har alltid årsmötena gått i musikens tecken. Under Stockholmsnämndens tidigare år hände det då och då att årsmötena förlades till P.-B:s födelsedag i anslutning till Operans sedvanliga Arnljotföreställning. När andra förhållanden inträdde, uppkom traditionen att vid årsmötesmiddagen låta framföra några verk såväl av den kände som i synnerhet av den okände

P.-B. Många av Sällskapets eminenta medlemmar ur musiker- och sångarskråna, stundom även elever från Musikhögskolan i Stockholm, har under årens lopp skänkt oss oförgätliga högtidsstunder. Vid dessa tillfällen har P.-B:s verkförteckning grundligt genomarbetats, bortsett givetvis från opera- och orkesterverk som kräver stor besättning.

Att romanserna omhuldats är inte att förvåna sig över. Solosång har förekommit vid 17 årsmöten, men protokollen innehåller tyvärr endast i undantagsfall uppgifter om vilka sånger som framförts. Dock saknas inte Nietzsche-, Richarda Huch- och Österlingsångerna eller *Månhymn vid Lambertsmässan*, *Löskekarlarnas sång*, *Marits visor*, *Maj i Munga* och *Intet är som väntanstider*, vidare *Böljebyvals*, *En gammal dans*, *Längtan heter min arvedel*, *Sång efter skördeanden*, *Gullebarns vagsånger*, *Aspåkerspolska* och *Florez och Blanzeflor*.

När det gäller instrumentala verk, som förekommit vid 23 årsmöten, är uppgifterna fullständigare. Följande verk har framförts en eller flera gånger: Violinsonaterna i a-moll och G-dur, violinromansen och violinsviten, vidare *Preludium och Intermezzo* samt *Jämtländska folksåtar* för två violiner. För piano har bl.a. spelats *Frösöblomster* samt sviterna *I somras* och *Italiana*.

Sällskapets sångkör Pro P.-B.

Sedan 1975 har Sällskapet en egen blandad kör, Pro P.-B., skapad, sammanhållen och dirigerad av Birger Källén. Kören bildades i det dubbla syftet att ge medlemmarna tillfälle att lyssna till P.-B:s undomsfriska körsånger och att tillföra Sällskapet ett antal yngre aktiva medlemmar, och båda syftena har nåtts. Körinslagen har blivit en omistlig del av årsmötesprogrammen, och vi har en stark känsla av att körmedlemmarna kommer till våra möten inte enbart för att "uppträda" utan också för att de trivs med P.-B. och hans sällskap.

P.-B. fantiserar på flygeln

Det ser ut som en tanke att föreliggande historik kan avslutas med upplysningen att ett intressant forskarmaterial återfunnits med ledning av uppgifter som framkommit just i samband med historikens utarbetande. Enligt protokoll den 2 juni 1959 meddelade Sällskapets sekreterare att Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvetetsakademien till Kungl. Musikaliska Akademiens bibliotek som deposition överlämnat 12 fonografrullar från 1913 med påskriften "P.-B. fantiserar på flygeln". Dessa rullar, som tidigare trots vara försvunnna nu påträffats och kommer att såvitt möjligt göras tillgängliga genom överföring till ljudband.

WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS VERKSAMHET 1980-1999

Historik av Birger Källén

Styrelsen 1980-89

Vid 80-talets ingång hade styrelsen följande sammansättning: Arne Aulin (ordf.), Tord Beite (v. ordf. och kassör), Birger Källén (sekr.), Harry Brynielsson, Margareta Dellefors, Lennart Hedwall, Gunnar Johansson och Gösta Percy. 1982 valdes Lennart Hedwall till ordförande efter Arne Aulin, som avböjt återval men som kvarstod som styrelseledamot. 1983 valdes Jan Kask till styrelseledamot efter Harry Brynielsson, som avböjt återval. 1985 valdes Esther Bodin till styrelseledamot efter Arne Aulin, som avböjt återval. Fr.o.m. 1989 fungerade Jan Kask som sekreterare.

Styrelsen 1990-99

Vid 90-talets ingång hade styrelsen följande sammansättning: Lennart Hedwall (ordf.), Tord Beite (v. ordf. och kassör), Esther Bodin, Margareta Dellefors, Göran Atterfors, Jan Kask, Birger Källén och Gösta Percy. 1991 valdes Hans-Erik Rudin till ordförande efter Lennart Hedwall, som avböjt återval. Till nya ord. styrelseledamöter valdes Lars Blohm och Lennart Stripple. Till suppleanter valdes Margareta Dellefors, Katarina Strååt (nyval), Birger Källén (v.sekr.), Jan Kask och Marianne Trävén (nyval). 1993 efterträdde Birger Källén som ordförande Hans-Erik Rudin, som avböjt återval och valdes till suppleant. Samma år valdes Björn Holm och Birgitta Törnberg till revisorer. Göran Atterfors och Tord Beite, vilka avböjt återval, ersattes 1995 av Evabritt Selén och Lennart Skeppström (kassör). Till ny suppleant efter Jan Kask utsågs Hans Enflo. Till revisorssuppleant valdes Sigvard Berglöf. Lennart Stripple och Esther Bodin, vilka avböjt återval, efterträddes av Hans Enflo och Anders Franzén (nyval). Till nya suppleanter efter Hans Enflo och Margareta Dellefors, som avböjt återval, utsågs Lars-Johan Rundqvist och Börje Tyboni. Till ny ordförande efter Birger Källén, som avböjt återval, utsågs Bengt Olof Engström.

Under hela 90-talet har Barbro Arnér, Henrik Jörgensen och Olle Törnberg fungerat som valnämnd med den sistnämnde som sammankallande. Som arbetsutskott har i regel ordf., sekr. och kassör fungerat. Sällskapetets representant i Stiftelsens styrelse har under hela perioden 1980-99 varit ordf. med sekr. som suppleant.

Sällskapetets 30-årsjubileum

Sällskapetets 30-årsjubileum gick av stapeln den 21 mars 1980 med en offentlig konsert i Kungl. Musikaliska Akademiens stora sal och middag på "Sällskapet" efter konserten.

Programmet inleddes med Hyllningsmarsch ur festspelet *Sveagaldrar* (1897), framförd av orkestern Musica Sveciae under ledning av kapellmästare Sven Verde. Därefter spelade pianisten Stefan Lindgren fyra stycken ur pianosviten *I somras* (1903). Sällskapetets ordförande Arne Aulin höll ett anförande, Den unge Peterson-Berger, som utmynnade i en kort orientering om operan *Ran* (1900), vars tredje akt utgjorde programmets imponerande avslutning. Rollinnehavare var Stephan Munkert, Annika Persson, Agneta Lundgren, Thomas Sunnegårdh, Göran Annebring, Magnus Lindén och Birgitta Svendén, samtliga elever vid Musikdramatiska skolan i Stockholm. Instuderingen hade skett under Lennart Hedwalls ledning. Vidare medverkade en kör från Adolf Fredriks musikgymnasium, instudering av Marianne Hillerudh, samt Musica Sveciae. Dirigent var Sven Verde. Konserten bandinspelades för överföring vid två tillfällen i Sveriges Riksradio. Producent för radioinspelningen var Margareta Dellefors.

Vid den efterföljande jubileumsmiddagen framförde årets P.-B.-stipendiat Magnus Lindén, ackompanjerad av Erik Karlberg, några P.-B.-romanser, och Stefan Lindgren spelade två stycken ur pianosviten *I somras*, vilka ej framförts vid konserten.

Fyrtioårsminnet av P.-B:s bortgång

Fyrtioårsminnet av Wilhelm Peterson-Bergers bortgång högtidlighölls med en konsert i Musikmuseet den 2 december 1982. Under medverkan av pianisterna Esther Bodin och Bengt Forsberg, violinisten Bernt Lysell och operasångaren Per-Arne Wahlgren framfördes pianosviten *Italiana* (Bengt Forsberg), fyra Karlfeldt-sånger bl.a. *Löskekarlarnas sång* och *Höstsång* (Per-Arne Wahlgren och Bengt Forsberg) samt *Sonat nr 1, e-moll*, för violin och piano, op. 1 (Bernt Lysell och Esther Bodin). Sällskapetets ordförande höll ett kort anförande med belysande kommentarer av programmet. I anslutning till konserten utdelades Musik-

stipendiet Wilhelm Peterson-Bergers Minne, kr 10.000:-, till Bengt Forsberg av Stiftelsens representanter Birger Bragé och Anders Håkansta.

Sveriges Riksradio markerade det aktuella fyrtioårsminnet genom framförande av Symfoni nr 3, *Same-Åttnam*, med Radiosymfonikerna och Stig Westerberg vid en offentlig radiokonsert i Berwaldhallen den 18 december.

Sällskapets 40-årsjubileum

Med anledning av Sällskapets 40-årsjubileum anordnades den 28 oktober 1990 en P.-B.-konsert i KMA:s stora sal. Mikaeli kammarkör under ledning av Anders Eby framförde *Album. 8 sånger* för blandad kör, op. 11, Marianne Häggander sjöng romanser av P.-B. ackompanjerad av Stefan Bojsten, Mats Widlund spelade pianokompositioner, och Henrik Peterson, violin och Lena Johnson, piano, framförde *Suite*, op. 15.

Femtioårsminnet av P.-B:s bortgång

Femtioårsminnet av tonsättarens bortgång markerades av SR:s symfoniorkester med en konsert i Berwaldhallen den 8 februari 1992, till vilken sällskapets medlemmar inbjudits till rabatterat pris. Dirigent var hovkapellmästare Siegfried Köhler, och programmet, helt ägnat musik av P.-B., upptog violinromansen med Mats Zetterqvist som solist, *Gullebarns vagsånger* framförda av Anne Sofie von Otter samt Symfoni nr 3, *Same-Åttnam*. Programmet, som kommenterades av Lennart Hedwall, direktsändes i SR och blev sedermera CD-inspelat.

Ett viktigt inslag under minnesåret var den Peterson-Berger-tävling, som med ekonomiskt stöd av Stiftelsen anordnades med offentlig semifinal och final i resp. Stockholm och Östersund. Mer härom i fortsättningen.

Under årets festspeleveckla i Östersund framfördes P.-B:s violinromans med Bernt Lysell som solist vid radiosymfonikernas konsert i flyghangaren på Frösön, och flera P.-B.-konserter var förlagda till tonsättarens Sommarhagen.

Höstmötet den 3 december, själva dagen för P.-B:s bortgång, inleddes med ett seminarium på Kungl. Musikaliska Akademien, anordnat av Musikvetenskapliga nämnden och forskningssekretariatet, under rubriken En seminariedag om musikkritik – Till Wilhelm Peterson-Bergers minne (1867-1942). Bland föredragshållarna märktes vår styrelseledamot Jan Kask. Samma dag den 3 december, anordnades en minneskonsert i Östersunds kyrka.

Peterson-Berger-minnet uppmärksammades även av tidskriften Musikrevy, där Göran Atterfors intervjuat Sällskapets ordförande Hans-Erik Rudin, hovkapellmästaren professor Siegfried Köhler och pianisten Lars Roos.

Musik vid års- och höstmöten 1980-99

Vad beträffar musikaliska framföranden vid dessa tillfällen har man liksom i dem av Arne Aulin redovisade tidigare verksamhetsperioden strävat efter att i möjligaste mån tillgodose olika sidor av P.-B:s rika produktion. Vi har under årens lopp fått lyssna till många av vårt lands framstående sångare och instrumentalister, vilka i genuin tolkning skänkt oss oförglömliga minnen av P.-B:s konst. Det skulle givetvis föra för långt att ens tillnärmelsevis här redovisa de många programavsnitten, men några av P.-B:s tidigare troligen ej framförda verk liksom även nya framförandeformer bör ändå nämnas.

Av romanserna har t.ex. förekommit flera av de mindre kända Karlfeldt-sångerna såsom *En madrigal*, *Drömd lycka*, *Sagan om Rosalind* och *Selinda och Leander*. Balladen *Älven till flickan* (V. Rydberg) hör också till ”nyheterna” liksom flera solistiska partier ur operorna *Arnljot* och *Domedagsprofeterna*.

Flera körer har även varit representerade vid dessa sammankomster såsom Stockholms studentsångare (dir. Lars Blohm), Mikaeli kammarkör (dir. Anders Eby), Amadei kammarkör (dir. John Erik Eleby) och Eric Ericsons kammarkör. Bl.a. har framförts *Album. 8 sånger* för blandad kör, op. 11, *Vårsånger I-III*, delar ur *En fjällfärd* samt *Finsk idyll*.

På den instrumentala sidan har helt naturligt pianomusiken dominerat. Av *Frösöblomster* framfördes vid ett tillfälle hela den andra sviten och vid ett annat valda stycken i arrangemang för flöjt, valthorn och piano. Till de tidigare ej framförda pianoverken hör även sviten *Earina*.

Verken för stråkinstrument och piano har varit väl företrädda. Vi har f.f.g. fått höra *Berceuse* för violoncell och piano samt den nytvignva violinsonaten i a-moll, även i sättning för violoncell. Vid ett tillfälle medverkade KMH:s kammarorkester i bl.a. P.-B:s violinsonaten med Karl-Ove Mannberg som solist. Vid periodens sista årsmöte framfördes P.-B:s violinkonsert i sin helhet med orkesterstämmorna i klaverutdrag.

Följande solister har medverkat. Sång: David Aler, Kristina Boström, John Erik Eleby, Anders Eriksson, Magnus Fagerberg, Solveig Faringer, Karl-Magnus Fredriksson, Margareta Hallin, Henriette Indahl, Hanne Krogen, Thomas Lander, Rolf Leanderson, Lena Nordin, Erik Saedén, Anita Soldh, Lill-Kersti Stripple, Thomas Sunnegårdh, Iwa Sörenson, Per-Arne Wahlgren, Roar Wik och Christina Öqvist-Matton. Piano: Esther Bodin, Jan Eyron, Bengt Forsberg, Hans-Erik Goksöyr, Lena Johnson, Lennart Hedwall, Anders Kilstrom, Birger Källén, Rolf Lindblom, Christine Mollvik, Jacob Moskovicz, Roland Pöntinen, Lars Roos, Nanette Stenholm, Lennart Stripple, Anders Wadenberg och Lennart Wallin. Violin: Andreas Andersson, Helena Gisslan, Jonas Lindgård, Bernt Lysell, Karl-Ove Mannberg, Tobias Ringborg, Anna Rodell, Johan Sunding, Ulf Wallin, Anna Virdefelt, Åsa Virdefelt och Cecilia Ziliacus. Violoncell: Ola Karlsson och Stefan Karpe. Flöjt: Anna Norberg. Valthorn: Bengt Belfrage. Dirigenter: Lars Blohm, Anders Eby, John Erik Eleby, Eric Ericson och Karl-Ove Mannberg.

Sammankomsterna har huvudsakligen ägt rum i KMA:s och "Sällskapet's" lokaler.

Solveig Faringer sång, Lennart Hedwall vid flygeln 1990.

Övriga konserter samt radioframföranden

Vid sommarens Musikvecka 1981 i Östersund framfördes i Sommarhagen *Suite* op. 15 för violin och piano av Bernt Lysell och Esther Bodin samt ett urval *Frösöblomster* av Esther Bodin.

Radioreprisen av akt III av operan *Ran* ägde rum den 8 oktober 1981 i P2. Vid Nobelfesterna 1981 och 1983 i Stockholms konserthus framfördes resp. P.-B:s konsert- uvertyr *Majkarneval i Stockholm* och *Vainos andra sång* ur *Arnljot* med hovsångerskan Sylvia Lindenstrand.

Det av Ulf Söderblom ledda och av Margareta Dellefors producerade radioframförandet av operan *Domedagsprofeterna* ägde rum den 8 januari 1984 med repris den 31 maj samma år. I rollerna märktes bl.a. Solveig Faringer, Thomas Sunnegårdh, Mikael Samuelson, Lage Wedin, Bo Lundborg, Göran Annebring, Sven-Erik Alexandersson, Inger Blom och Gunnel Bohman. Dessutom medverkade medlemmar ur OD och Allmänna sången, Uppsala. Berättare var Frej Lindquist och berättartexten hade skrivits av Lars Sjöberg.

Kungl. Teaterns *Arnljot*-inspelning 1960 återutsändes den 9 november 1986 i Berlin- radion med Kurt Malm som producent.

Östersunds orkesterförening framförde i december 1988 under ledning av Orvar Eriksson P.-B:s symfoni nr 5, *Solitudo*.

I anslutning till Svenska Rikskonserter "Klänge des Nordens" framfördes i april 1989 i Frankfurt am Main *Stemning*, *Vesleblomme* och *Dans! ropte felen* av Eric Ericsons kammar- kör.

Vid P.-B.-dagen i Östersund den 10 juni 1990 medverkade Lennart Hedwall, Iwa Sörenson och Serenadensembeln.

Vid en P.-B.-konsert i Djurgårdskyrkan, Stockholm, den 13 april 1994 medverkade Anders Larsson, baryton, och Birger Källén, piano.

Vid P.-B.-dagen den 9 juni 1996 medverkade Karl-Magnus Fredriksson, baryton, och Lennart Hedwall, piano, och vid P.-B.-dagen den 22 juni 1997 hölls en P.-B.-konsert i Frösö kyrka i samarbete med Stiftelsen.

Vid en konsert den 11 juni 1997 i Carl Johans kyrka, Göteborg, framfördes P.-B:s violin- sonat i a-moll i en version för viola och piano av Leif Aulin och Rolf-Åke Fält.

Några uppmärksammade musikevenemang med P.-B.-musik under 1998: a) Anita Soldh, sopran, och Lowe Derwinger, piano, gav ett romansprogram på Waldemarsudde den 23 juli; b) Semmy Stahlhammer och okänd pianist spelade *Suite* för violin och piano, op. 15, på Musikmuseet den 29 augusti; c) Ola Karlsson, violoncell, och Arne Torger, piano, framförde P.-B:s violinsonat i a-moll vid en konsert på Nybrokajen 11 den 25 november och d) Anne Sofie von Otter avslutade serien "Visa romansen" på Konserthuset i Stockholm med att framföra sånger av P.-B., enligt programkommentarerna "en av de tre särskilt betydande svenska romanstonsättarna".

TV-program

Det redan 1990 planerade TV-programmet om P.-B., "Den ömhudade järnnäven" sändes den 27 december 1991 med repris i maj 1992. Producent var Evan Ericsson, och i programmet medverkade bl.a. violinisterna Karl-Ove Mannberg, Arthur Nestler, pianisten Esther Bodin, sopranen Chris Geiborn, organisten Gunnar Nises, tonsättaren Lennart Hedwall och envoyén Arne Lundberg.

P-B.-stipendiet 1980-1990

Musikstipendiet Wilhelm Peterson-Bergers Minne har med undantag av åren 1981 och 1983 under perioden 1980-1990 utdelats enligt följande: 1980 till operasångaren Magnus Lindén, som fick mottaga det ur H.M. Konungens hand på Kungl. Slottet; 1982 till pianisten Bengt Forsberg i samband med minneskonserten på Musikmuseet i Stockholm; 1984 till violinisten Annika Hjelm; 1985 till tonsättaren Anders Hillborg; 1986 till en musikskribent, Olof Höjer, "...som bl.a. genom flera artiklar i olika facktidsskrifter och större arbeten om svensk pianomusik" ansågs vara väl meriterad. Operasångerskan Solveig Faringer blev innehavaren av 1987 års stipendium bl.a. "...för hennes stora och värdefulla insats som romanssångerska...". 1988 års stipendium gick till en kördirigent, Robert Sund "...för hans betydelsefulla verksamhet såväl i Sverige som utomlands...". Pianisten Anders Wadenberg fick 1989 mottaga stipendiet för "... en ovanlig mångsidighet och mycket bred repertoarkännedom...".

På grund av det annalkande slutet på STIM-intäkterna för P-B:s vidkommande blev 1990 det sista året för stipendiets utdelande, detta år till en orkesterdirigent, Ansgar Krook, som "...trots sin ungdom redan hunnit utveckla en repertoarmässigt bred dirigentverksamhet...". Stipendiesumman har varierat mellan 10.000 och 15.000 kronor.

Grammofoninspelningar

I olika former av samarbete med Stiftelsen samt Sällskapet och dess medlemmar har under 80- och 90-talen i stigande frekvens en rad grammofoninspelningar skett även som överföringar till CD av tidigare inspelade P-B.-verk. 1980 utkom icke mindre än fyra inspelningar. BIS presenterade manskörsyckeln *En fjällfärd* och *Album. 8 sånger* för blandad kör, op. 11, med Lunds studentsångförening och Malmö kammarkör under ledning av Dan-Olof Stenlund. Sterling utkom med LP-skivan Stockholms romantiker, som förutom första satsen ur symfonin *Holmia* innehöll konsertouvertyrerna *Majkarneval i Stockholm* samt balladerna *Höstsång* och *Florez och Blanzeflor*. I inspelningen i samband med en offentlig konsert i Konserthusets stora sal medverkade Stockholms Filharmoniker under Björn Hallmans ledning och med Erik Saedén som solist. På Proprius kom LP-skivan Heidenstam-sånger, innehållande bl.a. P-B:s *Gullebarns vaggssånger* med Margareta Hallin, sopran och Rolf Lindblom, piano.

1980-81 inspelades med Nicolai Gedda och Jan Eyrön på två LP-skivor av märket Bluebell inte mindre än 18 resp. 21 P-B.-sånger till texter av E.A. Karlfeldt, G. Walling, R. Huch, "H", E. von der Recke, F. Nietzsche, J.P. Jacobsen, D. Fallström, B. Bergman och A. Strindberg.

1981 förelåg Bernt Lysells och Esther Bodins LP-inspelning av P-B:s *Suite*, op. 15, för violin och piano samt ett urval *Frösöblomster*, även denna skiva på Bluebell.

Under 1982 utkom på Polygram en LP-skiva med femton stycken ur *Frösöblomster* och pianisten Lars Roos.

Några P-B.-sånger med Helena Döse och Eva Pataki ingår i en Polar-inspelning från 1984.

Rikskonserters inspelning på Caprice av Kungl. Teaterns *Arnljot*-föreställning 1960 (bandupptagning) kom ut 1986 på tre LP-skivor i box, utgörande en viktig dokumentation av verket med betydande operaartister, Kungl. Hovkapellet och Kungl. Teaterns kör under ledning av Sixten Ehrling. Ett omfattande texthäfte av Jan Kask ingår.

Musica Sveciae bidrog samma år i skivan "Ett bondbrolopp – klassiker" med P-B:s *På fjället i sol* och *Finsk idyll* under medverkan av OD med Eric Ericson och Magnus Fagerberg som solist.

I en inspelning 1987 på skivmärket Electra sjunger Solveig Faringer med Sandvikens orkesterförening under Per Engström bl.a. *Fyra visor i svensk folketon*.

En LP/CD 1988 med Uppsala akademiska kammarkör under Stefan Parkman och med titeln *Stemming* innehåller bl.a. *Vårsång II* (Det ljusnar), *Juninatt*, *Guldfågel*, *Trädet*, *Ingerid Sletten*, *Stemming*, *Dans! ropte felen*, *Våren kom en valborgsnatt*, *Min hu*, *Prinsessen*, *Hvile i Skoven*, *Sommarkväll* och *Danslek* ur *Ran*.

Östersunds serenadensemble och solisterna Iwa Sörenson och Carl-Johan Falkman utkom 1989 med en P.-B.-CD på märket Artemis.

En CD på Philips, 1990, kallad "Serenade", innehåller tre stycken för piano av P.-B., *Serenad* ur *Fyra danspoem*, *Flöjtspel på Peneios* ur *Anakreonika* och *Åkallan* ur *Earina*; pianist: Lars Roos.

Samtliga EMI-inspelningar med Stig Ribbing hade detta år överförts till CD.

1991 presenterade Anders Eby med Mikaeli kammarkör på Bluebell en CD-skiva med 28 P.-B.-sånger för blandad kör a cappella.

Samma år överfördes till CD de nämnda Bluebell-inspelningarna med Esther Bodin och Bernt Lysell samt Nicolai Gedda och Jan Eyron. På Philips utkom även detta år en CD med samtliga *Frösöblomster* presenterade av Lars Roos.

Musica Sveciae CD-inspelning 1992 med Radiosymfonikerna under ledning av Siegfried Köhler innehåller violinromansen, *Gullebarns vagsånger* och Symfoni nr 3, *Same-Ätnam*; solister: Anne Sofie von Otter, sopran, och Mats Zetterqvist, violin.

En CD i "helproduktion" med P.-B. svarade Musica Sveciae för 1993. Skivan innehåller icke mindre än 28 sånger, utförda av Gunnel Bohman, sopran, Thomas Lander, baryton och Anders Kilström, piano.

BIS' inspelning 1975 av P.-B.-sånger med Margareta Jonth, Helge Brilioth och Sven Alin kom 1995 i överföring till CD.

Proprius utkom 1995 med en CD innehållande en antologi med 16 P.-B.-kompositioner. I skivan medverkar Östersunds serenadensemble under Lennart Hedwall samt solisterna Karl-Ove Mannberg, violin och Ola Karlsson, violoncell.

Nordic spring heter en CD-skiva från 1995 med Christian Bergqvist, violin, Mats Bergström, gitarr och Per Flemström, flöjt innehållande bl.a. fem stycken ur *Frösöblomster* och *Serenad* ur *Fyra danspoem*. Skivmärke: Swedish Society.

Phono Suecia presenterade 1996 en överföring till CD av EMI:s inspelning (1967) av P.-B.:s violinkonsert och violinromans med Nilla Pierrou och Radiosymfonikerna under Stig Westerberg.

Två av P.-B:s hittills ej inspelade symfonier, nr 1, *Baneret* och nr 5, *Solitudo* utkom 1997 på Sterling med Leif Segerstam och Kungl. Hovkapellet. Skivan blev "Grammis"-nominerad.

En antologi 1997 under rubriken "Nordisk pianolyrik" med Lars Roos innehåller bl.a. Polska (nr 6) ur *Damernas album*, *Amerikansk dans* ur *Tre tondikter* och *Nachspiel* ur *Sex låtar*.

Skivutgivningen 1998 med P.-B:s verk var imponerande: På BIS utkom samtliga *Frösöblomster*, spelade av japanskan Noriko Ogawa. CPO (Classic Production Osnabrück) bidrog med två orkesterskivor, nr 1 innehållande Symfoni nr 1, *Baneret*, och sviten *I somras* i tolkning av Rundfunk-Sinfonieorchester Saarbrücken under Michail Jurowski; nr 2 innehåller Symfoni nr 2, *Sunnansfärd*, *Orientalisk dans*, *Romans* för violin och orkester och Förspel till *Sveagaldrar* med Norrköpings symfoniorkester under M. Jurowski och Ulf Wallin, violin. Dessutom kom detta år – utan Sällskapetens inblandning – ytterligare en CD med samtliga *Frösöblomster* på Naxos med pianisten Niklas Sivelöv.

Den nystartade Peterson-Berger Orkesterns första CD-inspelning med bl.a. *Gratulation* och *Canzonetta* kom 1999.

Bengt Belfrage har under 1990-talet på SMI utgivit två CD-skivor med *Frösöblomster* i arrangemang, resp. med solisterna Carina Pettersson, sopran, Urban Eriksson, trumpet, Bengt Belfrage, horn och medlemmar ur Kungl. Hovkapellet samt Anna Norberg, flöjt och Stefan Lindgren, piano.

P.-B:s violinsonat, a-moll, i transkription för cello utkom i början av 2000 tillsammans med verk av E. Sjögren, T. Rangström och L. Netzel. I skivan medverkar Ola Karlsson, violoncell och Arne Torger, piano. Skivmärke: Con Cello

Ett stort projekt med CD-inspelning på Prophone av P.-B:s samtliga pianoverk med pianisten Olof Höjer kommer att förverkligas fr.o.m. 2000.

Tryckta skrifter och notutgåvor 1980-99

På förslag av författaren Gösta Norell utgavs 1983 på Norrlandsförlaget av Lennart Hedwall en bildbiografi om P.-B. I redaktionskommittén ingick förutom de nämnda utbildningsledare Arne Gustafsson och Birger Källén. För layout och omslag svarade konstnären Alvar Eliasson. Ett antal ex. av boken tillställdes den amerikanska grenen av P.-B. Sällskapet.

I Aulin-Conners bok "Från vallåt till Arnljot" är bl.a. avsnittet om P.-B. författat av Arne Aulin. Aulins skrift "Tonsättaren i Sommarhagen" översattes 1982 till engelska av Mrs Georgine Pindar, Atlanta.

Under 1983 utkom Lennart Hedwalls arbete "Den svenska symfonin", innehållande bl.a. ett utförligt kapitel om P.-B:s symfonier. Hedwall redigerade även detta år ett album med P.-B.-sånger, vilket utkom 1984 på Abr. Lundquists förlag.

STIM:s broschyr på engelska om P.-B. kom ut i mars 1985 och kompletterades med ett blad 1986. Texten skrevs av Lennart Hedwall.

I KMA:s årsskrift 1985 bidrog Lennart Hedwall med en uppsats grundad på violinisten Arthur Nestlers material med bl.a. P.-B:s egna anteckningar rörande vissa ändringar i några av tonsättarens verk.

I december 1991 utkom på Norrlandsförlaget Gösta Norells bok "Wilhelm Peterson-Berger och dikten – en konstnärsstudie".

I det tredje bandet, 1992, av "Musiken i Sverige" har Lennart Hedwall skrivit avsnittet om Peterson-Berger och hans musik.

I Karlfeldt-sällskapets skriftserie nr 23, 1992, behandlar Lennart Hedwall under rubriken "En kompositörs tolkning" relationen mellan P.-B. och Karlfeldt avseende den musikaliska uttolkningen av författarens poesi och även samarbetet och vänskapen emellan P.-B. och Karlfeldt.

Bengt Olof Engström har i Kungl. Skytteanska Samfundets Årsbok 1993 "Thule" under rubriken "Tre bilder av Wilhelm Peterson-Berger" skrivit om Den välkände – vardagens, Den misskände – mytens och Den okände – den verkliga P.-B. Folke Bohlin har i samma årsbok publicerat en uppsats om jolkarna i Peterson-Bergers samiska symfoni, varjämte ett litet urval recensioner av P.-B. återges.

En broschyr om P.-B. och Sällskapet i konstnärlig utformning av Katarina Hamilton utgavs 1994.

Jesse F. Knight, Santa Clara, Kalifornien, har 1994 skrivit en uppsats om P.-B., kallad "A wolf, white as snow".

Utgivningen av P.-B:s violinsonat i a-moll, tidigare uppmärksammat och framförd bl.a. av violinisten Leif Aulin, Göteborg, var för Sällskapet ett mångårigt projekt, som 1995 kunde realiseras tack vare Abr. Lundquists musikförlag och cellisten Ola Karlssons utskrift efter tonsättarens originalmanuskript. Sonaten föreligger även i en av Ola Karlsson verkställd bearbetning för violoncell. Förordet har skrivits av Lennart Hedwall, som tillsammans med Ola Karlsson även står för en revisionsrapport. Sonaten är tryckt hos Gripentryck AB, och för den grafiska designen svarar Katarina Hamilton.

I det omfattande programhäftet över "Romanser i sommarnatten", ett 1996 av Orwar Eriksson initierat och genomfört projekt bestående i en inventering och framförande i Östersundsregionen av P.-B:s samtliga sånger för en röst och piano, har Lennart Hedwall lämnat en insiktsfull framställning av P.-B:s romansproduktion. I samma skrift redovisar Hans Lingblom en uppdaterad, fullständig diskografi över tonsättarens romanser.

I Svenska Turistföreningens årsbok 1998 bidrog Lennart Hedwall med ett kapitel om P.-B. under rubriken "Inte bara Frösöblomster – om Peterson-Berger och Jämtland".

P.-B.-tävlingen 1992

Sedan sällskapets ordförande Lennart Hedwall 1990 tillskrivit ledningen för landets musik- och operahögskolor angående lämpliga kandidater för en Peterson-Berger-tävling, avsedd att gå av stapeln 1992, minnesåret av P.-B:s bortgång, kunde dessa den 11 april få delta i en offentlig semifinal på Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. Tävlingsgrenar var sång, violin och piano. Finaltävlingen ägde rum den 5 juli i Östersund i samband med festspelen. Den nyinvidga Peterson-Berger-hallen i Folkets hus var välbesökt av såväl publik som press. Tävlingsfinalen, som även sändes i lokalradion, gav följande resultat. Sång: 1:a pris Karl-Magnus Fredriksson, 2:a pris Anders Larsson. Violin: 1:a pris, delat, till Andreas Andersson och Jonas Lindgård. Piano: 1:a pris Lena Johnson, 2:a pris Veronika Petermann. I jurygruppen ingick professor Esther Bodin, operasångerskan Margareta Dellefors, professor Sven Karpe, musikdirektör Birger Källén, violinpedagog Arthur Nestler och musikdirektör Hans-Erik Rudin. Protokollförare var Marie Stockenberg. För utarbetande av tryckmaterial svarade Katarina Hamilton. Den sammanlagda prissumman var 54.000 kronor. Tävlingen, som fick stor publicitet i pressen, hade möjliggjorts genom frikostigt ekonomiskt bidrag från Stiftelsen.

Den amerikanska grenen av Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet

Med anledning av en artikel om P.-B. Sällskapet och Sterlingskivan Stockholms Romantiker i grammoftidningen Records International hade ett flertal personer i U.S.A. redovisat sitt intresse i brev till ordf. Arne Aulin. Man var beredd att starta en amerikansk "gren" av P.-B. Sällskapet, och styrelsen uttalade sig livligt för projektet. Avgörandet skedde 1982, då författaren Jesse F. Knight, Santa Clara i Kalifornien, startade "The Wilhelm Peterson-Berger Society, American Branch". Knight utarbetade en diskografi för Amerika över grammofooninspelningar med P.-B:s musik och började med att periodvis utsända "Notes from the Society" till medlemmarna. Genom Sällskapets och Stiftelsens försorg har alltifrån starten den amerikanska grenen försetts med lämpligt material från Sverige för utsändning till medlemmar, radiostationer och musiktidningar. Korrespondensen mellan Sällskapets sekreterare och J.F. Knight blev redan från början livlig, och intresset från de amerikanska medlemmarna tog sig snart många positiva uttryck, bl.a. i framförande av P.-B.-kompositioner vid olika radiostationer i U.S.A. samt i recensioner och artiklar om P.-B. i musiktidningar. J. Knights "Notes" visade sig vara effektiva. Vår medlem i Atlanta Georgine Pindars översättning till engelska av Arne Aulins "Tonsättaren i Sommarhagen" tillställdes i

stencilerat skick de amerikanska medlemmarna. Under en U.S.A.-resa 1989 besöktes J.F. Knight av Sällskapets sekreterare B. Källén, en kontakt av värdefullt utbyte.

1990 efterträddes Mr Knight av Dr E. Thomas Strom och Dr Arthur Hall, båda i Dallas, Texas. Den förre, vilken somrarna 1991 och 1996 med maka besökte Sverige, betygade för Sällskapets sekreterare sin höga uppskattning av P.-B., bl.a. hans rika och personligt egenartade melodik, vilken jämfördes med storheter som Rachmaninov, Tjajkovskij, Delius och Debussy. Th. Strom och A. Hall fortsätter med stort intresse på den av J. Knight inslagna vägen med "Newsletters", kontakter med konsertinstitutioner, radiostationer och musiktidsskrifter, bl.a. The Gramophone och Fanfare, samt icke minst egna artiklar. Th. Strom har t.ex. i en artikel tagit upp Stig Rybrants instrumentation contra P.-B:s egen av violinromansen och därvid i en enkät inhämtat intressanta omdömen från olika fackmusikaliska personer. Viktigt material från Sverige är givetvis aktuella CD-skivor även som ljudband. Av medlemmar, som verkat för känedom om P.-B. kan särskilt nämnas Irwing Sassaman, Tamaqua, och naturligtvis förre ledaren Jesse F. Knight, vilken även besökte Stockholm och Östersund-Frösön – bl.a. Arnljotspelen – sommaren 1999. J. Knights "A Wolf, white as snow" är en intressant studie av tonsättaren från U.S.A.:s horisont.

Det är vår förhoppning, att utbytet Sverige-U.S.A. visavi P.-B. även i fortsättningen skall hållas levande.

DELS

DELS är en paraplyorganisation för landets etablerade, litterära sällskap. Lennart Hedwall väckte tanken, att Wilhelm Peterson-Berger i sin egenskap av även författare med sitt sällskap kunde "platsa" i denna organisation. Efter ansökan om medlemskap och beviljat inträde inbjöds Sällskapet att med ett program deltaga och presentera sig i DELS-mötet den 25 januari 1998 i Ordenshuset Brofästet på Skansen. Medverkande var Lennart Hedwall, som svarade för en presentation av författaren-tonsättaren P.-B., Birger Källén med Sällskapets historia, samt Thomas Lander, baryton, Malena Karlsson, piano och Evabritt Selén, uppläsning, vilka framförde ett P.-B.-romansprogram med speciellt litterära förtecken. Sällskapet representerades också vid DELS' årsmöte på Lilla Hornsberg den 14 mars samma år och vid bokmässan i Göteborg i september 1999.

Resor med Sällskapet

En bussresa för Sällskapets medlemmar till Kall och Östersund, planerad och ledd av Harry Brynielsson och Birger Källén ägde rum den 10-13 juli 1986. I Kall blev vi varmt mottagna av skaparen av och ledaren sedan många år för den välkända sommarkursen för unga violinister professor Sven Karpe med maka Esther Bodin-Karpe. En fin upplevelse för deltagarna blev bl.a. slutkonserten i Kalls kyrka. I Östersund bidrog Stiftelsen generöst med bl.a. fribiljetter till *Arnljot*-föreställning, konsert med supé i Sommarhagen och middag på Frösö Vårdshus, och kulturchefen Anders Håkansta ställde sig till förfogande med sakkunig guidning för en bussutflykt till Hackås medeltidskyrka som ersättning för en planerad men på grund av otjänlig väderlek inställd ångbåtsresa på Storsjön.

En resa med buss, "På Karlfeldts vägar", med 32 av Sällskapets medlemmar ägde rum den 1 juni 1991. Karlfeldtsamfundets ordförande professor Karl-Ivar Hildeman hade ställt sig till förfogande att med sina eminenta kunskaper leda färden, vilken bl.a. gick till Karlfeldts båda hem under uppväxttiden, Tolvmansgården i Folkärna och Hyttebäckan, samt Sjugare med Sångs och Vika kyrka. Genom särskilt tillmötesgående fick deltagarna se den berömda trädgården, "Fridolins trädgård", under engagerad guidning av Karlfeldts dotter Anna Karlfeldt-Larsson. Göran Atterfors svarade för det organisatoriska arbetet.

I samband med de till Birka folkhögskola knutna kurserna ”Romanser i sommarnatten” och ”Violinkursen Wilhelm”, ledda av resp. Orvar Eriksson och Bengt-Erik Norlén, arrangerade Sällskapet en bussresa, ledd av Birger Källén, till Östersund den 4-7 juli 1996. I Östersunds gamla kyrka fick man lyssna till unga violinister, som framgångsrikt tolkat verk av P.-B., bl.a. den nyligen utgivna violinsonaten i a-moll. Andra konserter ägde rum i Högfors slott och i Sommarhagen, där Anders Eriksson och Jan Eyron framförde ett högklassigt program med P.-B.-romanser. En *Arnlfot*-föreställning ingick givetvis, och ångbåtsresan på Storsjön med s/s Thomée och s/s Östersund till Verkön med konserter såväl ombord som på lägden framför Verkö slott i underbart sommarväder blev en minnesvärd avslutning på resan. Till denna resa hade även inbjudits medlemmar i Jämtlandsgillet.

Mångårig styrelseledamoten och P.-B.-kännaren Birger Källén på Resarö vid styrelsemöte i juni 1999.

Nya stadgar för Sällskapet

I och med utgången av år 1992 upphörde upphovsrätten för P.-B:s verk och därmed de STIM-inkomster, som Stiftelsen ditills fått uppbära. Av denna anledning såg man sig inom Stiftelsen i fortsättningen ej kunna lämna något bidrag till Sällskapet, som nu för sin verksamhet blev beroende av en medlemsavgift. Sällskapets i förhållande till Stiftelsen nu mer självständiga ställning föranledde en omarbetning av Sällskapets stadgar, vilka i sin nya form trädde i kraft i och med årsmötets beslut den 25 mars 1994.

Några ytterligare bidrag till kalendariet

1980: återfanns de 12 fonografrullar från 1913 med påskriften ”P.-B. fantiserar på flygeln”, vilka man tidigare trott vara försvunna, och överlämnades till AB Ljud och Bild.

1981: tog Sällskapets styrelse på initiativ av redaktören C.-G. Åhlén upp diskussionen med denne angående dokumentation av gamla film- och fonogramupptagningar med P.-B. och hans verk.

1987: inbjöds sekr. av musikern Anders Schilling att avlyssna dennes innehav av pianorullar med inspelning omkr. 1910 i London av hela första sviten *Frösöblomster*, inspelningen godkänd och signerad av tonsättaren.

1988: överlämnades genom Birger Bragée från Stiftelsen till Sällskapet en bandupptagning innehållande Gunnar Nises' (f.d. organist i Frösö kyrka och nära vän till P.-B.) kommentarer med musikinslag kring tonsättaren.

1990: inbjöds Lennart Hedwall att vid Karlfeldtsamfundets årsmöte, förlagt till Östersund, hålla ett föredrag om Karlfeldt och Peterson-Berger, varvid även operasångare Lennart Öhgren medverkade, ackompanjerad av Hedwall.

1993: höll i samband med Sällskapets årsmöte 1:e bibliotekarie vid Statens musiksamlingar, musikbiblioteket, Anna-Lena Holm ett anförande om det i biblioteket befintliga Wilhelm Peterson-Berger-materialet.

1994: blev styrelsen uppmärksam på det slitage, som skett av stämmorna i vissa av P.-B:s orkesterverk, främst symfonin *Sunnanfärd*. Genom överenskommelse mellan Stiftelsen, Statens kulturråd och Norrköpings symfoniorkester kunde problemet med nämnda symfoni efter en tid lösas.

1996: beviljade Stiftelsen Sigurd och Elsa Goljes Minne 50.000 kronor till den av Bengt-Erik Norlén, vid Birka folkhögskola, startade och ledda "Violinkursen Wilhelm". Samma bidrag har kursen åtnjutit även följande år. I samband med höstmötet detta år gav Arne Gustafsson ett intressant anförande om en Arnljot-film från 1927 med premiär i Östersund. Kopior av filmaffischen överlämnades till medlemmarna.

1997: firade Umeå stad sitt 350-årsjubileum med bl.a. framförande av delar ur P.-B:s Umeå-kantat, skriven 1922 till stadens 300-årsjubileum. Sällskapet bidrog med viktig information.

1998: överlämnades till Sällskapet genom Nils Johan Tjärnlunds försorg 26 kopior av de brev till och från P.-B., som finns i Uppsala Universitetsbibliotek.

Samma år uppvaktades Jämtlandsgillet vid sitt 75-årsjubileum genom ordf., som överlämnade Sterling-skivan med P.-B:s symfoni 1, *Baneret*, och 5, *Solitudo*, med Kungl. Hovkapellet under Leif Segerstam.

Om P.-B.-dagarna i Östersund

(komplettering till Birger Källéns historik av Lennart Hedwall, Wilhelm Peterson-Berger Sällskapets ordförande 1982-1991)

Birger Källéns presentation av de s. k. P.-B.-dagarna i Östersund under 1900-talet är en smula ofullständig och förtjänar en komplettering. Initiativet till en P.-B.-dag, som skulle äga rum en söndag i juni varje år och innefatta en matiné på eller utanför Sommarhagen, en spelning vid Stocketitt (om vädret så tillät) och en kvällskoncert i Frösö kyrka, togs av Östersunds serenadensemble, som bestod av tio blåsare ur Länsmusiken. Första gången torde ha varit den 5 juni 1988, då jag var engagerad som ledare och ingen mindre än Erik Saedén var solist. Den 11 juni 1989 ledde Mats Janhagen ensemblen och Iwa Sörenson och Loa Falkman var solister. Därefter var jag dirigent varje år från 1990 t. o. m. 1996, då ensemblen tyvärr upphörde genom att Länsmusiken lade om sin verksamhet och avskedade fem av musikerna. Vid varje P.-B.-dag medverkade en sångsolist. Den 10 juni 1990 var det Iwa Sörenson, den 9 juni 1991 Solveig Faringer, den 14 juni 1992 Olle Persson, den 13 juni 1993 Karl-Magnus Fredriksson, den 12 juni 1994 Marianne Eklöf, den 11 juni 1995 Loa Falkman och den 9 juni 1996 Karl-Magnus Fredriksson. Efter varje konsert i Frösö kyrka hölls en liten ceremoni vid P.-B:s grav, då musikerna än en gång spelade den i programmet obligatoriska *Vid Frösö kyrka*. Konserterna var välbesökta med fullsatt både i Sommarhagen och i kyrkan och hade snabbt blivit en tradition. Den konsert den 22 juni 1997, som Källén talar om, var inte en P.-B.-dag i samma mening utan kom till på Stiftelsens initiativ som ersättning för den uteblivna insatsen från Länsmusiken. Som ett slags efterdyning fick Östersunds "återstående" blåskvintett tillsammans med Östgöta blåskvintett göra en extra P.-B.-dag den 22 juni 2004, som jag hade hand om och då Karl-Magnus Fredriksson var solist.

Både Janhagens och mitt samarbete med Serenadensemblen resulterade i skivinspelningar. Under de år, då jag hade kontakt med Serenadensemblen, gjordes också en rad andra konserter, då åtskillig musik av P.-B. fanns på programmet, bl. a. ett gästspel i Östersunds finska vänort Kajaani. För att utöka P.-B.-repertoaren beställde ensemblen hela tiden nya arrangemang, varav jag av praktiska skäl fick verkställa de flesta. Tillsammans svarade vi dessutom för en stort upplagd minneskonsert över P.-B. den 3 december 1992 i Stora kyrkan i Östersund med Amelie Fleetwood och Erik Saedén som solister.

WILHELM PETERSON-BERGER SÄLLSKAPETS VERKSAMHET 2000-2009

Historik av Bengt Olof Engström

Ett nytt sekel, ett nytt millennium

Nittionhundratalet var Wilhelm Peterson-Bergers sekel. I dess första hälft var han en av det svenska musiklivets främsta och mest intressanta personligheter – som tonsättare, som författare, som kulturpersonlighet. Under artonhundratalets fyra sista decennier laddade han, lade han grunden musikaliskt, intellektuellt, filosofiskt. I det nya seklet från 2000 finns inte längre personen Peterson-Berger, endast det som han lämnat kvar till eftervärlden – sina musikverk, sina böcker, sina tankar, sin levnadsmiljö. Under förra århundradets andra halva har samhället förändrats i ett snabbt och accelererande tempo. Flödet av nyheter och underhållning i de många nya medierna hotar att successivt dränka det gamla, det är nutid och framtid som värderas. Den gamla konsten förringas gärna av den nys företrädare. Ett litet antal ikoner från förr vårdas kanske – men hur länge än?

I detta läge vilar ett stort ansvar på de sammanslutningar som bildats för att vårda arvet från äldre tiders kulturskapare. Detta arv måste vårdas för att både visa sammanhangen – hur det nya utvecklas ur det gamla – och att den gamla konsten har ett starkt egenvärde som uttryck för sin tid, sitt liv. Ingenting åldras mindre än musik, ingen konstyttring är så föga tidsbunden. Som uttryck för människors känslor har musik från renässans och romantik lika mycket att säga en människa av idag som det nyskapade, kanske rentav mer. Ett samfund som Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet måste därför finnas till som en kraft för det gamla i det nya, för förståelsen av det nya genom det gamla. En röst måste finnas som talar för det äldre skapande som behövs som ett tidlöst tilltal. Idag säger man att den som inte syns och hörs den finns inte. Sällskapets uppgift är att vara en stark och tydlig röst för Wilhelm Peterson-Bergers skapande i det nya seklet, i det nya millenniet.

Styrelse

Det nya seklet började med att Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet fyllde 50 år. Den styrelse som hade ansvaret för denna intensiva upptakt bestod av Bengt Olof Engström, ordförande, Hans Enflo, vice ordförande, Evabritt Selén, sekreterare, Ulf Palmqvist, kassör, samt Lars Blohm och Börje Tyboni. Suppleanter var Katarina Hamilton, Hans-Erik Rudin, Lars-Johan Rundqvist, Marianne Tråvén och Karin Skeppström. Peterson-Berger Stiftelsens representant var dess ordförande Anders Håkansta. Det var en hårt arbetande styrelse som sammanträdde inte mindre än sju gånger under året mot normalt tre-fyra. Om själva jubileet berättas senare. Vid styrelsens sammanträden har under hela perioden Birger Källén varit adjungerad ledamot. Bengt Olof Engström fortsatte som ordförande till och med

mars 2006, då han efterträddes av Bengt Enflo, vilken alltså innehåller detta uppdrag. Hans Enflo efterträddes 2006 som vice ordförande av Evabritt Selén och lämnade styrelsen ett år senare. Vice ordförande sedan 2007 är Lena Johnson. Sekreterare har varit Evabritt Selén ett år, därpå Lisen Lindqvist, från år 2003 Olle Söderlund. Ulf Palmqvist var 2000 nyutträd kassör och har under hela perioden funnits kvar på denna viktiga post. Övriga ledamöter har under de tio åren utöver tidigare nämnda varit Carl-Gunnar Åhlén, Bo Hyttner och Joakim Tillman. Suppleanter har varit, utöver redan nämnda, Margareta Dellefors-Bladini, Ing-Marie Södergren, Claes Wirsén och Nils Johan Tjärnlund. Karin Thomasson efterträdde 2008 Anders Håkansta som ordinarie representant för Stiftelsen i Sällskapets styrelse med Håkansta som suppleant. Sedan 2009 innehåller denna styrelseplats av Lena Byström. Ordförande, sekreterare och kassör i styrelsen utgör arbetsutskottet.

För revision har svarat Björn Holm, Birgitta Törnberg, Sigvard Berglöf, Rune Orvenius, Ingvar Fabiansson, Ulf Hedbäck och Ing-Marie Södergren. I valberedningen har suttit Barbro Arnér och Birger Källén hela perioden samt Bengt Olof Engström sedan 2007.

Peterson-Berger Sällskapet är genom sin ordförande representerat i Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen i Östersund.

Wilhelm Peterson-Berger Sällskapets styrelse samlad på Lilla Hornsberg i mars 2006. Sittande från vänster: Evabritt Selén, Bengt Olof Engström, Margareta Dellefors-Bladini. Stående från vänster: Ulf Palmqvist, Claes Wirsén, Carl-Gunnar Åhlén, Lars-Johan Rundqvist, Olle Söderlund, Anders Håkansta, Birger Källén, Hans Enflo. På bilden saknas Hans-Erik Rudin och Nils Johan Tjärnlund.

Medlemmar

Sällskapet hade år 2000 265 medlemmar. Av dessa var fem hedersledamöter, nio utländska ledamöter och 18 associerade medlemmar. Det sistnämnda begreppet har utmönstrats. I stället har skapats en grupp *särskilt kallade medlemmar*, vilken består av personer som kallas till medlemskap på grund av särskilda förtjänster om Peterson-Berger och hans musik – sångare, instrumentalister, dirigenter, forskare, skivbolagsföreträdare etc. Denna grupp består 2009 av 34 personer. Det totala antalet medlemmar är ca 200. Den nedgång i medlemsantal som drabbat föreningslivet i Sverige syns även här. Sällskapet har 7 hedersledamöter: Bengt Olof Engström, Eric Ericson, Lennart Hedwall, Anders Håkansta, Michail Jurowski, Birger Källén och Birgitta Sundgren. Vid flera tillfällen har aktiv medlemsvärvning förekommit. För detta ändamål har 2008 en ny broschyr om Sällskapet utarbetats. Ett medlemskort har införts, förknippat med vissa medlemsförmåner.

Sällskapets 50-årsjubileum år 2000

Jubileumsåret fick, alldeles utan Sällskapets medverkan, en angenäm start, då Sveriges Radio P2 inom sin nystartade serie ”Sju äss i leken” i januari ordnade en offentlig konsert på Nybrokajen 11 med ett program helt ägnat Peterson-Berger. Så hissades flaggan redan vid årets början för P.-B:s musik. I konserten medverkade den utomordentlige pianisten Johan Ullén, och han fångades in att vid Sällskapets vårsammankomst 24 mars spela musik av P.-B.

Själva jubileumsfesten ägde rum på ”Sällskapet” den 17 november. Eftersom HM Konungen är Sällskapets beskyddare, hade Kungaparet inbjudits till jubileet men tyvärr avböjt deltagande. Många andra inbjudna gäster kom dock, bland annat Mr och Mrs Arthur C Hall från Dallas, Texas, som representanter för Sällskapets amerikanska gren. Vid middagen överlämnades som gåva av Abr. Lundquists Musikförlag ett stipendium ”Littera Musica”, avsett att utdelas årligen till musikstudenter, vilka erhåller rätten att för personligt bruk kostnadsfritt rekvirera vilket notmaterial de önskar ur förlagets omfattande katalog. Varje vår har sedan detta stipendium delats ut, och de unga stipendiaterna har vid Sällskapets årsmöten visat sin begåvning och sin tacksamhet genom att medverka med musik av främst P.-B.

Hedersledamoten docent Lennart Hedwall överlämnade värdefulla manuskript av Peterson-Berger, vilka senare deponerats i Statens musikbibliotek. Under kvällen framfördes P.-B:s manskörsvit *En fjällfärd* komplett av ensemblen ”Otto Voci” under ledning av Anders Frisk.

Inför jubileumsåret hade Sällskapet initierat en utställning om Peterson-Berger på Musikmuseet, ”Människan, tonsättaren, filosofen, kritikern Peterson-Berger”. Den invigdes den 8 december av Sällskapets ordförande. En mycket intressant utställning med delvis nya perspektiv på P.-B. hade arbetats fram av museet under ledning av dess chef Stefan Bohman. För idé och design svarade Sällskapets egen Katarina Hamilton. Utställningen presenterades av Stefan Bohman, och operasångare Per-Arne Wahlgren sjöng tre sånger av Peterson-Berger. Programmet omramades av en av Börje Tyboni komponerad fanfar för solotrumpet över motiv ur kompositioner av P.-B. Utställningen har senare (2003) visats på Jamtli i Östersund.

I samband med jubileumsfirandet hade styrelsen utropat tiden 17/11 2000 – 18/11 2001 (då utställningen skulle stängas) som ett Peterson-Berger-år, då olika aktiviteter skulle anordnas och nya projekt initieras. Utställningstiden förlängdes senare till den 1 april 2002.

Till Sällskapets 50-årsjubileum hade Birger Källén utarbetat en historik över åren 1980-1999, och Göran Atterfors hade på basis av Källéns historik och Arne Aulins motsvarande för åren 1950 fram till 1980 sammanställt en mindre skrift om Sällskapets historia. I denna skrift ingår även en kort skildring på engelska av verksamheten i Sällskapets amerikanska gren, författad av E. Thomas Strom.

Från jubileumsåret kan också antecknas, att musikveckan "Musik vid Storsjön" den 2-9 juli hade undertiteln "I Wilhelm Peterson-Bergers fotspår" och att veckans invigningstalare var Sällskapets ordförande Bengt Olof Engström. Under året öppnades en ny informationskanal mellan styrelsen och medlemmarna genom de tre nyhetsbrevet Brev i Sommarhagen, Höstbrev och Vårbrev. I dessa informeras medlemmarna om styrelsens arbete och planer samt om aktiviteter omkring Peterson-Berger, vilka inte har ett direkt samband med Sällskapets verksamhet – arbetet kring Sommarhagen och Peterson-Berger i Jämtland, konserter, skiv- och bokutgivning etc.

Årliga sammankomster

Peterson-Berger Sällskapets medlemmar inbjuds till två årliga sammankomster. *Vårmötet* i slutet av mars eller början av april, är alltid förlagt till det anrika "Sällskapets" lokaler i dess hus på Arsenalsgatan 7. Där äger först årsmötet rum i det ombonade biblioteket. Därefter samlas alla i den magnifika matsalen, där allt står framdukat för middagen och alla är placerade vid runda bord för 6-8 personer. Det ger förutsättningar för en trevlig och personlig stämning. Nu väntar ett program på ca 45 minuter – en liten konsert, ett föredrag eller bådadera. Därefter avnjutes måltiden. I dess fasta ritual ingår alltid att Jämtlandssången sjunges och att vi alla, innan vi drar oss in mot sällskapsrummen för kaffe och kaka, tillsammans sjunger Dalmarsch – båda sångerna med Birger Källén osviktig vid flygeln.

Årsmöte 2007 på "Sällskapet". Delar av styrelsen, 2:a från vänster Ulf Palmqvist, Bengt Enflo, Olle Söderlund, Hans Enflo och Evabritt Selén.

Bland programmen kan nämnas att Olof Höjer år 2002 berättade om sina inspelningar av P.-B:s pianomusik och spelade tidiga pianoverk. År 2005 framförde Karl-Ove Mannberg och Lena Johnson *Sonat nr 2, G-dur* (1910). Carl-Gunnar Åhlén talade 2006 om inspelningar av P.-B:s musik och visade en film med tonsättaren. Wagnerinflenser i Peterson-Bergers musik analyserades av Joakim Tillman år 2007, och Bengt Olof Engström höll

2008 ett föredrag om ”Wilhelm Peterson-Berger – varmhjärtad tonsättare och skarptungad kritiker”. Engström hade föregående höst talat över detta ämne på en sammankomst i Föreningen Filharmonikernas Vänner. Vid mötet 2009 berättade docent Henrik Karlsson om forskningsarbetet kring P.-B.:s efterlämnade musik, handlingar och bibliotek på Sommarhagen.

Ett par vårsammankomster har skilt sig från de övriga. År 2003 uppförde Peter Möller, lärare i Östersund, vår amerikanske medlem Jesse F. Knights spel ”Vildblomster” där han i gestalt av P.-B. själv berättar om sitt skapande och sin musikfilosofi. Monologen interfolieras med *Frösöblomster*, spelade av Lena Johnson. Vårmötet år 2004 ordnades i samverkan med Hugo Alfvénsällskapet. De båda sällskapen hade först årsmöte var för sig. Sedan samlades alla till en gemensam vårfest, i vilken ett 80-tal medlemmar från bägge sällskapen deltog. Lennart Hedwall berättade om tonsättarna och Ulrika Mjörndal sjöng romanser av dem båda. Av de många konflikter som en gång fanns mellan dessa två starka musikpersonligheter syntes inga spår i stämningen under kvällen.

Sällskapets *höstmöten* har haft många olika ansikten. De anordnas vanligen i november, och det första under detta decennium var jubileumsfesten år 2000. Året därpå bestod programmet av en romanskonsert med Solveig Faringer och Lena Johnson. Höstmötet år 2002 var förlagt till Musikmuseet, där ett 50-tal deltagare bjöds på inspelad musik av Peterson-Berger. Inledningsvis lyssnade man till mästaren själv, som spelade sin egen *Chorus mysticus* i en upptagning från 1929. Henrik Karlsson berättade sedan om sitt arbete att samlas in och gå igenom P.-B.:s samlade verk – komponerat och skrivet, tryckt och otryckt. Till sist lyssnade alla gemensamt till Norrköpings-symfonikernas inspelning av tredje symfonin *Same- Ätnam*.

Även höstmötet 2003 var förlagt till Musikmuseet. Det ägnades helt åt musikdramat *Arnljot* och hade titeln ”Arnljot – en nationalopera i vår tid”. Michael Weinius sjöng *Arnljots hälsningssång*, och därpå höll professor em. Ulla-Britta Lagerroth ett föredrag om *Arnljot* som exempel på nationalopera i Sverige. Hannah Holgersson, en Littera Musicastipendiat, sjöng *Vainos sånger* och så följde ett estradsamtal om *Arnljot* under medverkan av Ulla-Britta Lagerroth, Lennart Hedwall, Lars Runsten, Gunnar Höglund och Joakim Tillman. Samtalsledare var Bengt Olof Engström. Till slut sjöng Michael Weinius *Arnljots kärlekssång* och *Tormods kvad*. Så var det supé på Café Pauli i Dramaten.

Under år 2004 var Peterson-Bergers Sommarhagen föremål för särskild uppmärksamhet. I samband med Birger Källéns 90-årsdag i maj instiftades som gåva till vår hedersledamot en fond för Sommarhagen i Birger Källéns namn. Fonden är avsedd att komplettera Stiftelsens medel när det gäller såväl underhåll av som verksamhet på Sommarhagen. Höstmötet hade därefter Sommarhagen som tema. Inför ett 70-tal personer i Dansmuseet berättade Anders Håkansta, Birgitta Sundgren, Henrik Karlsson och Orwar Eriksson om verksamhet, fynd och framtidsplaner. Som en del av programmet uruppfördes en komposition av Börje Tyboni, *Livets väv*, tillägnad Birger Källén.

Samarbetet med Hugo Alfvénsällskapet togs åter upp 2005, då båda sällskapen gemensamt samlades till höstmöte i Kungsholmens gymnasiums vackra aula. Musikgymnasiets Kammarkör under ledning av Helen Stureborg framförde sånger av Peterson-Berger, Alfvén och Stenhammar, och konsertprogrammet interfolierades av samtal om musiken mellan dirigenten och Bengt Olof Engström. Konserten var offentlig och hade lockat många lyssnare.

Höstmötet 2006 anordnades tillsammans med Karlfeldtsamfundet på Skansen Novilla som den sista av hösten litterära matinéer i De Litterära Sällskapens (DELS) regi. Solveig Faringer och Anders Larsson sjöng, Lena Johnson spelade. Lennart Hedwall berättade om

själfrändskapen mellan Peterson-Berger och Karlfeldt. Christer Åsberg talade om Karlfeldt och musiken. Stor publik, stor succé.

Sällskapet besökte musikskolan Lilla Akademien på sitt höstmöte 2007 och fick avnjuta en konsert med till största delen musik av P.-B., framförd av skolans elever.

Till Stockholms universitet i Frescati begav sig inte bara P.-B. Sällskapets medlemmar utan också många andra den 15 november 2008. Då ägde en musikvetenskaplig konferens rum om de samtidigt verksamma tonsättarna Peterson-Berger, Alfvén och Stenhammar. Av sju föredrag handlade fem om P.-B. och hans verk. Bland annat talade professor Folke Bohlin om joykinfluenser i *Same-Ätnam*. Pianomusik av de tre tonsättarna spelades av 2007 års Littera Musica-stipendiat Erik Österberg. I anslutning till konferensen samlades sedan Sällskapets medlemmar och andra till höstmötesmiddag i Siegbahnska villan.

Höstmötet 2009 ägnades åt ett besök på Statens musikbibliotek med visning av bibliotek och Peterson-Berger-samling.

Annan verksamhet

Utöver vår- och höstmöten har Sällskapet också arrangerat andra aktiviteter. Två längre resor har fört grupper av intresserade medlemmar till Östersund och Norrköping. Sommaren 2002 kunde en länge planerad resa till Östersund och Frösön äga rum de sista dagarna i juni. Deltagarna från Stockholm tog sig på egen hand till Östersund. Tillsammans med lokala medlemmar blev det en grupp på ca 15 personer som gjorde en båttur på Storsjön, besökte Jamtli och deltog i de olika aktiviteterna under P.-B.-dagen söndagen den 30 juni. Jesse F. Knights förut nämnda spel *Vildblomster* uruppfördes nu i Sommarhagen och Landstingets Peterson-Berger- stipendium delades ut. Sällskapet och Stiftelsen lade gemensamt ned en krans på Peterson-Bergers grav vid Frösö kyrka till 60-års-minnet av tonsättarens bortgång. Besöket i Östersund avslutades med en konsert av P-B Orkestern, som spelade enbart musik av Peterson-Berger.

Nedläggning av krans på PB:s grav vid Frösö kyrka 2002 med anledning av 60-årsminnet av tonsättarens bortgång. Bengt-Olof Engström från P.-B. Sällskapet och Anders Håkansta från P.B. Stiftelsen

I april 2003 besökte ett tjugotal av Sällskapets medlemmar Norrköping, där symfonikerna gav en konsert med enbart musik av Peterson-Berger: Svit ur *Frösöblomster*, Violinkonsert (solist: Ulf Wallin) och Symfoni nr 5 *Solitudo*. Violinkonserten och symfonin spelades dagarna efteråt in på CD. Bengt Olof Engström inledde kvällen i Norrköpings förenämliga "Louis de Geer Konsert & Kongress" med ett föredrag om Peterson-Berger. Vid supén som avslutade konsertbesöket blev dirigenten maestro Michail Jurowski kallad till hedersledamot i Sällskapet för sina utmärkta inspelningar av Peterson-Bergers alla orkesterverk.

I anslutning till utställningen på Musikmuseet anordnade Sällskapet i samarbete med Kungl. Musikaliska Akademien och det nystartade Wilhelm Peterson-Berger Institutet ett seminarium på Kungl Musikhögskolan den 18 november 2001 med titeln "Svensk musik – spelad eller arkiverad?". Frågan ställdes hur vi tar vara på och levandegör vårt nationella muskarv – och hur vi borde göra det. Inledningstalare var professor Jan Ling

och Bengt Olof Engström. Här nämndes bland annat behovet av moderna tonsättarbiografier, av bibliografier över komponisternas verk, av noter i gott och spelbart skick, av inspelningar i både konstnärligt och dokumenterande syfte. En stor skara deltagare hade infunnit sig både från musiklivets institutioner och från Sällskapet. Debattledare var Musikaliska akademiens sekreterare Åke Holmquist. Anne Sofie von Otter och Bengt Forsberg framförde romanser av P.-B. och andra svenska tonsättare.

Under maj och augusti 2002 anordnade Sällskapet flera stockholmsvandringar i Peterson-Bergers fotspår. Ledarna Bengt Olof Engström och Birger Källén berättade vid en rad olika stationer, från Rådmanngatan 8 till Operan, om P.-B. och hans verk.

Kontakter har vid flera tillfällen tagits med Kungl. Operan för att försöka intressera denna för Peterson-Berger så centrala institution att återuppföra nationaldramat *Arnljot* under år 2010, i samband med 100-årsminnet av verkets uruppförande. Sällskapet har tagits emot med positivt intresse av Operans ledning. Något framförande tycks det dock inte bli, i varje fall inte under 2010.

Efter flera provisoriska försök fick Sällskapet 2005 en definitiv hemsida på Internet. Den utformades av Peter Möller i Östersund med adressen www.peterson-bergersallskapet.se och innehåller information såväl om Sällskapet som om Peterson-Berger.

Peterson-Berger Sällskapet är sedan länge anslutet till DELS (De Litterära Samfundens Samarbetsnämnd). Vid flera tillfällen under perioden har Sällskapet presenterat sig genom information och publikationer i DELS' monter på den stora Bokmässan i Göteborg. Genom Sällskapets medlemskap i DELS har styrelsen möjlighet att sammanträda i kulturhuset Lilla Hornsberg, som disponeras av DELS, något som ofta utnyttjats.

Wilhelm Peterson-Berger Institutet

Den 31 januari 2000 grundades i Östersund Wilhelm Peterson-Berger Institutet (WPBI). Detta institut är en ideell förening, vars uppgift är dels att i samråd med Wilhelm Peterson-Berger Stiftelsen stödja Sommarhagens verksamhet och fortbestånd, dels ”genom forskning, undervisning, utgivning och publik verksamhet vitalisera och marknadsföra Wilhelm Peterson-Berger på ett alltid tidsanpassat, samordnat och kraftfullt sätt till nytta för svenskt och internationellt musikliv och till främjande av Jämtland som kultur- och turistlandskap” (föreningens stadgar). WPBI bildades av fyra intressenter: Peterson-Berger Stiftelsen, Peterson-Berger Sällskapet, Teaterföreningen Arnljotspelen och Jämtlands läns landsting. Det har sin verksamhets centrum i Östersund. Ordförande och verksamhetsledare har 2000-2007 varit Orvar Eriksson. De fyra stiftarna har enligt stadgarna permanent representation i Institutets styrelse. Sedan maj 2009 är Anders Håkansta Institutets ordförande.

Institutet erhöll under 2001 ca 1 miljon kronor i EU-bidrag och därtill kan läggas lokala och regionala motprestationer av samma värde. Med sina stora resurser har Institutet kunnat stödja många goda initiativ – P.-B.-utställningen i Östersund, bokutgivning, skivutgivning, konserter m.m. Sällskapet har därtill fått bidrag vid större arrangemang. Efter 2005 har Institutet tillsammans med Peterson-Berger Stiftelsen deltagit i en förstudie till ett stort EU-understött projekt i Jämtland, kallat Kulturmiljö Frösön-Sommarhagen. Projektet syftar till att kombinera Sommarhagens nuvarande verksamhet samt Peterson-Bergers goda namn och rykte med ett för kulturlivet, och därmed för bygden, turismen och näringslivet, starkt profilerat centrum på Frösön innefattande bland annat en konsertsal.

I maj 2009 antog Institutet en ny handlingsplan. Begreppet Wilhelm Peterson-Berger Institutet skall alltså användas vid kontakter med myndigheter när så bedöms lämpligt. Institutets verksamhet kommer i övrigt att koncentreras till Peterson-Bergers Sommarhagen, och namnet ”Sommarhagens Vänner” skall profileras i marknadsföring och vid

kontakter med allmänheten. Fokuseringen på Sommarhagen, för vars förvaltning Stiftelsen är huvudansvarig, hänger direkt samman med de insatser som måste göras från år 2012 då inte längre de royaltymedel för Peterson-Bergers verk kommer att stå till förfogande, vilka varit en grundval för vården och driften av Sommarhagen. Det upphovsrättsliga skyddet varar enligt EU:s bestämmelser i 70 år. Peterson-Berger avled den 3 december 1942.

Forskning och publikationer

På initiativ av Sällskapets styrelse inleddes 2002 arbetet på en antologi om Peterson-Berger med uppsatser som nära studerar olika områden inom Peterson-Bergers liv och verksamhet. En redaktionskommitté bestående av Bengt Olof Engström, Orwar Eriksson, Lennart Hedwall och Henrik Karlsson tillsattes, och den 12 oktober 2006 kunde man vid en presskonferens på Kungl. Musikaliska Akademien presentera "Wilhelm Peterson-Berger - en vägvisare", utgiven på Gidlunds förlag. Akademien anslog medel till utgivningen och infogade antologin som nr 105 i sin egen skriftserie. Den ingår därtill som nr 3 i Peterson-Berger Institutets skriftserie. I antologin medverkar tio forskare. Docent Henrik Karlsson har under de senaste tio åren ägnat Peterson-Berger och hans verk mycket omfattande och djupgående studier. Bland annat har han utarbetat kompletta förteckningar över Peterson-Bergers kompositioner och skrifter. Antologin om P.-B. avslutas med dels en fullständig kompositionsförteckning, dels listor över artikelsamlingar, operalibretter och översättningar. Övriga tryckta texter (uppsatser, recensioner, kantattexter, verkkommentarer m.m.) återfinns i en detaljerad förteckning på hemsidan www.peterson-berger.se, där även hela kompositionslistan är återgiven.

Henrik Karlsson har fortsatt sin forskning med en noggrann genomgång av Peterson-Bergers bibliotek i Sommarhagen, och han är därefter sysselsatt med en biografi om kulturpersonligheten Peterson-Berger. Inom ramen för det av Vetenskapsrådet finansierade forskningsprogrammet om Sveriges förhållande till nazismen och förintelsen publicerade Henrik Karlsson år 2005 boken "Det fruktade märket. Wilhelm Peterson-Berger, antisemitismen och antinazismen" (Sekel Bokförlag).

Som nr 2 i Peterson-Berger Institutets skriftserie gav Jengel Bokförlag i Östersund år 2003 Peterson-Bergers samlade artiklar om fjällfärder m.m. i samlingen "Fjällminnen", redigerad av Orwar Eriksson och Gusten Rolandsson.

Det mesta av Peterson-Bergers personarkiv (brev, kompositioner, skisser etc.) deponerades efter hans död i Statens musikbibliotek, en deposition som 2002 på initiativ av Sällskapet omvandlades till donation. Där finns också Telemak Fredbärjs och Birger Källéns omfattande samlingar av bl. a. brev och tidningsklipp. Sällskapet har 2008 i brev till Stiftelsen önskat att vissa av de på Sommarhagen upptäckta arkivalierna skall tillfogas dessa samlingar. Sällskapet har vidare föreslagit Stiftelsen att andra delar av arkivalierna skall förvaras i Östersund, på Landsarkivet eller Jamtli, samt att Peterson-Bergers boksamling i Sommarhagen ordnas systematiskt och skyddas mot stöld.

Peterson-Bergers musik på skiva

I början av år 2003 utkom en skrift av östersundsjournalisten Hans Lingblom med titeln "Wilhelm Peterson-Berger på CD". Lingblom förtecknar där alla inspelningar av Peterson-Bergers musik som då fanns tillgängliga på CD, och han ger dessutom noggranna anvisningar om vilka som medverkar samt inspelningsdatum. Boken är med sina 62 sidor ett värdefullt dokument, utgiven av Peterson-Berger Institutet som nr 1 i dess skriftserie. Den har också utmärkta register.

Under 2000-talets första decennium har sedan, glädjande nog, en lång rad nya inspelningar på CD tillkommit. Serien med Peterson-Bergers orkestermusik, påbörjad i slutet av 1990-talet, slutfördes när violinkonserten och femte symfonin utkom under 2005. Här har Norrköpings symfoniorkester tillsammans med dirigenten Michail Jurowski utträttat storverk. För skivseriens mycket värdefulla kommentarhäften har vi den kunnige Stig Jacobsson att tacka. Skivmärket är det tyska CPO.

En annan stark prestation har gjorts av pianisten Olof Höjer, som spelat in Peterson-Bergers samtliga pianoverk. *Frösöblomster* har fått en egen skiva, därefter kommer fyra CD med alla övriga verk, utgivna på Swedish Society åren 2000-2005. Höjer har själv författat mycket inträngande och intressanta kommentarer till varje skiva.

I slutet av 1990-talet arrangerade cellisten Ola Karlsson violinsonaten i a-moll (1887-88) för violoncell och piano. Noterna finns utgivna på Abr. Lundqvists förlag, och celloversionen spelades år 2000 in på skivmärket Concello av Ola Karlsson och Arne Torger. Lena Moén och Lena Johnson gjorde i mars och april 2000 en skiva med sånger och pianostycken med titeln "Hemma hos P.-B." Inspelningen skedde på Sommarhagen, med användande av Peterson-Bergers egen flygel från 1913 (TLS Records).

Solveig Faringers och Lena Johnsons romanskonsert 2001 utvecklade sig vidare till en CD med titeln "Peterson-Berger och poeterna". Den utgavs 2003 på Nosag Records med stöd av WPBI och EU-medel. Vid samma tid började planeringen av en produktion med Peterson-Bergers samtliga verk för blandad kör. Inspelningen har skett i etapper med Erik Westberg som ledare för sin egen Vokalensemble samt Musikhögskolans i Piteå Kammarkör. 2009 presenterades ett färdigt dubbelalbum, även detta med ekonomiskt stöd från WPBI och EU (Naxos/Sveriges Körförbund).

Tre nyttgävor av äldre inspelningar kan noteras. "Intet är som väntanstider" heter en fin CD med Peterson-Bergers samtliga tonsättningar av Karlfeldt-dikter. Helge Brilioth och Erland Hagegård sjunger till ackompanjemang av Sven Alin resp. Jan Eyron (Sterling). På samma skivbolag har också givits ut en i det närmaste komplett inspelning av *Domedagsprofeterna*. Carl-Gunnar Åhlén har varsamt restaurerat radioinspelningen från 1984, där Ulf Söderblom dirigerar och Margareta Dellefors varit producent. I huvudrollerna hörs Mikael Samuelson, Solveig Faringer och Thomas Sunnegårdh. Slutligen har år 2009 på Sterling utgivits en CD med det i Arne Aulins historik omtalade, år 1973 på LP-skiva utgivna tvärsnittet ur *Arnljot*.

På skivan "Nordic Romance" (Intim Musik 2004) med sånger av åtta tonsättare sjunger Karin Ingebäck och Anders Larsson åtta sånger av P.-B. med Matti Hirvonen vid flygel.

Wilhelm Peterson-Berger Society i USA

Liksom tidigare har den amerikanska grenen av Sällskapet varit aktiv. Fram till år 2007 har Birger Källén ansvarat för de amerikanska kontakterna, därefter Nils Johan Tjärnlund.

Ett exempel på aktiviteten och intresset kring Peterson-Berger i USA är det tidigare nämnda spelet "Vildblomster". Det amerikanska sällskapet skickar regelbundet ut intressanta medlemsbrev, där man ger sina medlemmar aktuell information inte bara om Peterson-Berger utan också om annat som sker i svenskt musikliv. Adressen www.peterson-berger.com går till Wilhelm Peterson-Berger Society.

Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet på internet:
www.peterson-bergersallskapet.se